

TARTU ÜLIKOOL
Majandusteaduskond
Ettevõtetmajanduse instituut

Jelena Šišina

**TULU MAKSUSTAMISEGA SEOTUD OPTIMEERIMISSKEEMID NING
NENDEGA KAASNEVAD RISKID EESTIS TÖÖTASU DIVIDENDIDEGA
ASENDAMISE NÄITEL**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Velda Buldas

Tartu 2013

Soovitan suunata kaitsmisele

.....

.....

(juhendaja allkiri)

Kaitsmisele lubatud ” “ 2013. a.

..... õppetooli juhataja

. dotsent Priit Sander.....

(õppetooli juhataja nimi ja allkiri)

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

.....

(töö autori allkiri)

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. MAKSUDE OPTIMEERIMISE PEAMISED SUUNAD EESTIS JA TEISTES RIIKIDES.....	7
1.1. Maksude optimeerimise põhjused ning riskid	7
1.2 Maksude optimeerimisskeemid	13
1.3 Maksude optimeerimise võimalused Eesti õigusruumis.....	19
2. MAKSUDE OPTIMEERIMISE PRAKTIKA EESTIS.....	28
2.1 Maksude optimeerimisskeemide kasutamise praktika Eestis (intervjuude põhjal)	28
2.2 Tululiigi muutmisega seotud maksude optimeerimisskeemide näited Eestis....	33
2.3 Tulu liigi muutmisega maksude optimeerimisskeemide riskid	42
KOKKUVÕTE.....	49
VIIDATUD ALLIKAD	53
LISAD	57
Lisa 2. Küsimustik	57
Lisa 2. Kasumis oleva ettevõtte bilanss	59
SUMMARY	60

SISSEJUHATUS

Räägitakse, et maailmas on vältimatud kaks asja: maksud ja surm. Tänapäeval on see aga vaieldav, kuna tundub, et vältimatu on ainult surm, makse on võimalik vältida.

Iga ettevõtja eesmärk on kasumi teenimine, kuid maksude tasumise kohustus vähendab tunduvalt võimalikku tulu. Seega püüavad ettevõtjad oma maksude tasumise kohustuse ulatust vähendada. Seda on võimalik vähendada seaduslike ning ebaseaduslike meetodite abil. Seaduslikud meetodid on maksude optimeerimine või planeerimine, ebaseaduslikud on aga maksupettus ja maksudest kõrvalehoidumine. Käesolevas töös kasutatakse maksude seaduslikku vähendamist tähistava terminina „maksude optimeerimine“ ning maksude ebaseaduslikku vähendamist tähistavaid termineid „maksupettus“ ja „maksudest kõrvalehoidmine“ sünonüümidenä, eristamata neid termineid ühegi kriteeriumi alusel.

Tänapäeva infoühiskonnas on teave maksude optimeerimise kohta üha enam kättesaadavam: vastavat teenust osutavad maksukonsultandid ja advokaadid. Eeltoodu tõstatab põhjendatud küsimuse sellest, miks seadusandjad ei piira või ei välista maksude optimeerimise võimalusi. Maksusüsteemid erinevad riigiti, seega on erinevad ka maksude vähendamise viisid. Kuid ei ole olemas mitte ühtegi riiki, kus maksuadministratsioon oleks püüdnud või suutnud takistada kõiki maksude tasumise kohustuse vähendamise seaduslikke võimalusi. Maksusüsteemid on väga keerulised ning just sellepärast leidub maksuseadustes nõrku kohti, mida on võimalik erinevalt tõlgendada ning seaduslikult maksukohustusi vähendada.

Neid nõrku kohti nimetatakse veel „aukudeks seadustes“ (ingl *legal loophole*), mille ettevõtjad ning eraisikud võivad enda kasuks tööle panna. Lisaks eelnevale jätavad

seadusandjad tahtlikult seadustesse optimeerimise kohti. Seda tehakse, sest teatud protsesside kontrollimine ja administreerimine on väga kulukas ning kasulik on jätta see reguleerimata.

Maksude optimeerimisega kaasneb üldjuhul risk, et maksuhalduril tekivad küsimused maksukohustuslase maksuarvestuse kohta ning maksuhaldur otsustab revisjoni läbiviimise kasuks. Maksude optimeerimisel eksisteerib oht, et maksuhaldur leiab äriühingu maksuarvestuses puudusi (ei nõustu maksukohustuslase maksuarvestuse põhimõtetega) ning kohustab maksukohustuslast makse juurde tasuma koos kogunenud intressidega.

Maksude optimeerimine on Eestis eriti aktuaalne, kuna maksuseadused on primitiivsed ja vastav kohtupraktika alles välja kujunemas. Eesti maksusüsteemi eripära seisneb täiendavalt selles, et tulumaksuga ei maksustata juriidiliste isikute kogukasumit, vaid ainult jaotatud kasumit. Kui riik tulumaksu ei kogu, siis peab ta teistest allikatest tulu saama ning teised maksud (nt sotsiaalmaks jms) kõrgemana hoidma. Seetõttu seavad maksukohustuslased üldjuhul oma eesmärgiks kõrgema maksumääraga maksude tasumise kohustuse ulatuse vähendamise või teevad pingutusi nende maksude vältimiseks.

Töö autor keskendub käesolevas töös tulumaksuga seonduvatele küsimustele. Siinses bakalaureusetöös käsitletakse seaduslike maksukohustuste vähendamise viise. Bakalaureusetöö eesmärk on erialase kirjanduse abil välja selgitada enamlevinud maksude optimeerimisskeemid nii üldiselt kui ka Eesti õigusruumis, intervjuude käigus selgitada välja enimkasutatavad maksude optimeerimise võimalused ning võrrelda passiivse tuluga seotud optimeerimisskeemidest saadavat kasu (tulu) ning võimalikke riske. Eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgmised uurimisülesanded:

- käsitleda peamisi maksude optimeerimise põhjuseid;
- selgitada erinevust seaduslike ja ebaseaduslike maksukohustuste vähendamise meetodite vahel;
- tuua välja maailmas enamlevinud maksude optimeerimisviisid;
- kirjeldada maksude optimeerimisskeeme, mida on võimalik rakendada Eesti õigusruumis;

- intervjuude põhjal selgitada välja maksude optimeerimisskeemide kasutamine Eestis ja võrrelda neid välisriikide kogemuse ja praktikaga;
- võrrelda erinevatest dividendidega seotud maksude optimeerimisskeemide kasutamisest tulenevat võimalikku kasu;
- kohtulahendite abil tuua esile töötasu dividendidega asendamisega seotud maksude optimeerimisskeemiga kaasnevaid riske.

Bakalaureusetöö kirjutamisel on kasutatud maksundus-, majandus- ning õiguslast kirjandust, monograafiaid ning elektroonilisi ajakirju. Lisaks on sellele töö autor läbi viinud kahte liiki intervjuud: a) intervjuu maksude optimeerimisskeemide kasutamise kohta Eestis ning b) intervjuu maksude optimeerimisega seonduvate riskide kohta.

Bakalaureusetöö esimeses osas vaadeldakse erinevaid maksude optimeerimisvõimalusi välisriikides ja Eestis, tuuakse välja maksude optimeerimise põhjused ning sellega seotud riskid.

Teises osas analüüsitakse läbiviidud intervjuusid, mille põhjal selgitatakse välja enimlevinud optimeerimisskeemid Eestis, ning arvutuste tulemusi, mille pinnalt selgub, kas tululiigi muutmise skeemide kasutamisest tekkiv kasu kaalub üles võimalikud riskid. Samuti analüüsitakse ka kohtulahendeid, mis puudutavad optimeerimisskeemi “palga asendamine dividendidega”.

1. MAKSUDE OPTIMEERIMISE PEAMISED SUUNAD EESTIS JA TEISTES RIIKIDES

1.1. Maksude optimeerimise põhjused ning riskid

Maksude optimeerimise peamine eesmärk on kasumi suurendamine. On võimalik eristada ka maksukohustuste vähendamise teisi põhjusi. Maksukohustuste vähendamiste põhjusi on võimalik jaotada kolmeks rühmaks:

- psühholoogilised;
- majanduslikud;
- juriidilised.

Psühholoogilised põhjused on seotud maksuseaduste iseloomuga. Maksuseadusandluse järgi kehtestatakse maksusoodustusi teatud tunnustega isikutele, kellele antakse võrreldes teiste inimestega seaduse toel soodsam positsioon. Ülejäänud inimestel aga tekib soov võrdsustada endast nendega, kellele on maksuseadustega antud parem positsioon. (Barulin *et al.*2007: 107)

Maksude optimeerimise majanduslikke põhjusi võib jagada kaheks: (1) need, mis sõltuvad maksumaksja finantsolukorrast, ning (2) need, mis on tingitud konjunktuurist. Kui maksukohustuslase finantsseisund ei ole stabiilne või esineb koguni pankrotioht, siis võib maksukohustuste minimeerimine olla vältimatuks päästerõngaks. Kui aga maksumaksja seisund on stabiilne, siis maksude optimeerimise tähtsus sõltub võimalikust kasust ning riskist. (Barulin *et al.*2007:107) Seda aspekti käsitles ka Becker, uurides majanduskuritegude teooriaid. Tema teooria kohaselt käituvad invidiidid sarnaselt kasulikkuse maksimeerijaga. Seega on indiviidi eeldatav kasu (tähistatud valemis kui $E[U]$) kuriteo teostamisest kirjeldatav järgmise valemi kaudu (Becker 1968, Eide 2006: 4 vahendusel):

$$(1) \quad E[U] = PU(Y - f) + (1 - P)U(Y)$$

kus,

U – indiviidi kasulikkuse funktsioon,

P – vahelejäämise tõenäosus,

Y – rahaline ning psühholoogiline kasu kuriteost,

f – karistuse rahaline ekvivalent.

Eeltoodust järeldub, et maksukohustuslase arvates on optimeerimine kasulik, kui võimalik kasu on karistusest või vahelejäämise riskist suurem. Sarnase maksude optimeerimise mudeli on välja pakkunud ka Joel Slemrod ja Shlomo Yitzhaki. Nende mudelis on olulised näitajad saadav kasu ja isiku riskikartlikus. (Slemroad, Yitzhaki 2000: 7). Seda kirjeldab järgmine valem:

$$(2) \quad EU = (1 - p)U(v + t(y - x)) + pU(v - Q(y - x)), \text{ kus}$$

EU – oodatav kasulikkus,

p – tõenäosus, et maksustatava tulu näitamine liiga väiksena avastatakse ja selle eest karistatakse,

Q – proportsionaalne rahaline karistuse määr, mis on maksukohustusest kõrgem;

y – maksustatav tulu,

x – tulu, mida maksumaksja on otsustanud näidata (st on deklareerinud),

U – Neumann – Morgensterni kasulikkuse funktsioon,

v – tegelik maksudejärgne tulu,

t – maksustatava tulu pealt kokkuhoitud rahasumma (mida on võimalik saada tõenäosusega $1-p$).

Nii Beckeri kui ka Slemroad ja Yitzhaki teoorias peetakse olulisemateks mõjuriteks karistuse suurust, selle kohaldamise tõenäosust ning võimalikku rahalist võitu. Mõlema teooria puhul tuleb arvesse võtta, et optimeerimise puhul on tõenäosus karistada saada väiksem, kuna optimeerimine liigitatakse suure tõenäosusega lubatud teoks.

Maksude optimeerimise ajend, mis on tingitud üldisest majanduskonjunktuurist, on eriti aktuaalne majandustõusu ja -languse korral või rahvusvahelise koostöö arendamisel. Selliste aktiivsete muutuste perioodide jooksul püüavad ka maksukohustuslased oma maksukohustusi vähendada. (Barulin *et al.* 2007: 107)

Maksude optimeerimise õiguslikud põhjused on tingitud maksuseadusandluse puudulikkusest, mis omakorda on seotud maksusüsteemi ülesehitamise ja administreerimise keerukusega. Seetõttu jäävad maksukohustuslastele võimalused maksude optimeerimiseks, kuna seadustega on ette nähtud erinevad maksusoodustused, erinevad maksumäärad ning lisaks on võimalik seadusi erineval moel tõlgendada. (Barulin *et al.* 2007:108)

Maksude tasumise ulatuse vähendamiseks saab kasutada seaduslikke ja ebaseaduslikke võtteid. Tihtipeale tekib raskusi mõistete „maksude optimeerimine / planeerimine“ (*tax optimization/planning*) ning „maksudest kõrvalehoidumine“ (*tax evasion*) eristamisel. Neid tuleb aga rangelt eristada, kuna esimene neist on seaduslik ning teine ebaseaduslik viis, mis on karistatav kriminaal- või väärteo korras. Ebaseaduslikud meetodid on maksudest kõrvalehoidumine või maksukelmus. Ebaseaduslikud meetodid põhinevad sellel, et maksumaksjad vähendavad oma maksukohustusi teadlikult kasutades selle jaoks illegaalseid meetodeid.

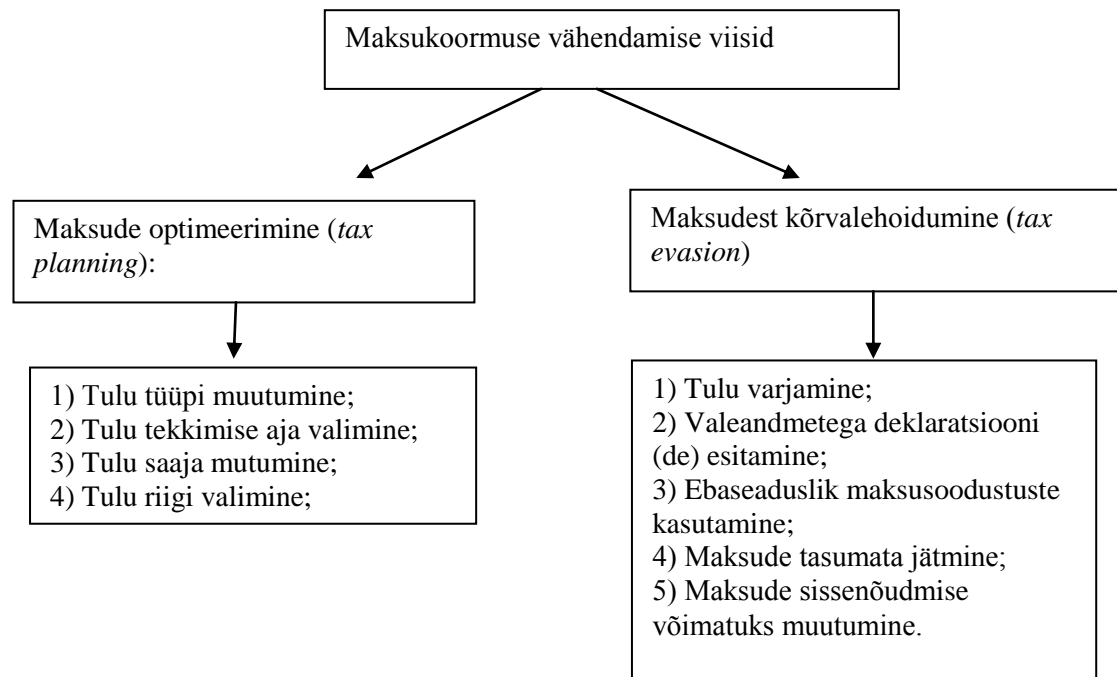
Maksude optimeerimine, planeerimine ning minimeerimine on seaduslikud maksukoormuse vähendamise viisid. Need põhinevad seadustes esinevate „vaieldavate“ või mitmeti tõlgendatavate mõistete ja sätete kasutamisel. Maksude optimeerimine põhineb majanduslikel arvutustel – need on kombinatsioonid, mis sõltuvad maksumaksja erinevatest kohustustest ja kasumlikkusest ning mis annavad äriühingule kõige soodsama tulemuse vastavalt etteantud tingimustele (Erdos 2012:10).

Mõned autorid on seda meelt, et tuleb eristada ka maksude optimeerimist ja minimeerimist: nii Võlkova ja Romanovski (2004) järgi tähendab maksude minimeerimine kõikide maksude maksimaalset vähendamist; samal ajal kui maksude optimeerimist näevad nad kui protsessi, mis on seotud konkreetsete proportsioonide saavutamisega majandussubjekti tegevusvaldkondades.

Deák (2005: 197) (viidatud Eva Erdos 2012: 11 vahendusel) on seisukohal, et maksudest kõrvalehoidumine – pigem õiguse kuritarvitamine – tähendab olukorda, kus maksukohustuslane ei pane toime otsest õigusrikkumist, kuid ei tegutse kooskõlas seadusega. Maksude optimeerimise ja maksudest kõrvalehoidumise ühine joon

väljendub selles, et nende eesmärgiks on neutraliseerida negatiivne mõju ettevõtte finantsseisundile. (Erdos 2012:10).

Järgmisel joonisel on toodud seaduslike ning ebaseaduslike maksukohustuste vähendamise viiside erinevused:

Joonis 1. Seaduslike ja ebaseaduslike maksukoormuse vähendamise meetodite erinevused. (Buldas 2010: 11; Barulin *et al.*2007 *et al.*2007: 108; Kask 2012: 18)

Kuna piir seaduslike ning ebaseaduslike maksukohustuse vähendamise viiside vahel on väga õhuke, kaasneb maksukulude kokkuhoidmisega ettevõttele ka risk. Seetõttu nõuab maksude optimeerimise kasuks otsustamine põhjalikku analüüsi.

Sõltuvalt äriühingu tegevusest ja otsustest kujunevad erilised riskid, mis ohustavad äriühingut, selle töötajaid ja varasid. Risk on alati duaalne: see koosneb võimalustest ja ohtudest. Riski positiivne pool on kulude vähendamine ning negatiivne oht – vahele jääda. (Liigand 2005: 10).

Maksurisk võib tekkida mõne juriidilise toiminguga või tehingu tulemusena, näiteks ettevõtete ühinemisel ja üleminekul. Lisaks sellele võivad maksuriskid tekkida, kui teadmatus või hooletuse tõttu juriidilistest isikutest seotud osapooled sõlmivad lepingu

ning ei jälgi siirdehindade regulatsiooni reegleid. Maksuriskid võivad tuleneda ka nõrgast raamatupidamis- või juhtimissüsteemist. (Kallasmaa *et al.* 2009: 146)

Sarnasel arvamusel on audiitorfirma Price Waterhouse and Coopers maksuspetsialistid. Nad klassifitseerivad maksuriske ning nende põhjusi järgmiselt (Tax risk & strategy 2012):

- 1) Tehingurisk. On tingitud eralistest tehingutest, ümberkorraldamise projektidest ning rekonstrueerimisest.
- 2) Tegevusrisk. Tuleneb maksuseaduste kohaldamise praktikast ning igapäevaste otsuste vastuvõtmisest.
- 3) Vastavuse risk.
- 4) Finantsarvestuse risk.

Riskide maandamiseks on olemas erinevad meetmed. Price Waterhouse and Coopers'i analüüsis on välja pakutud järgmised riskide haldamise võimalused (Tax risk & strategy 2012):

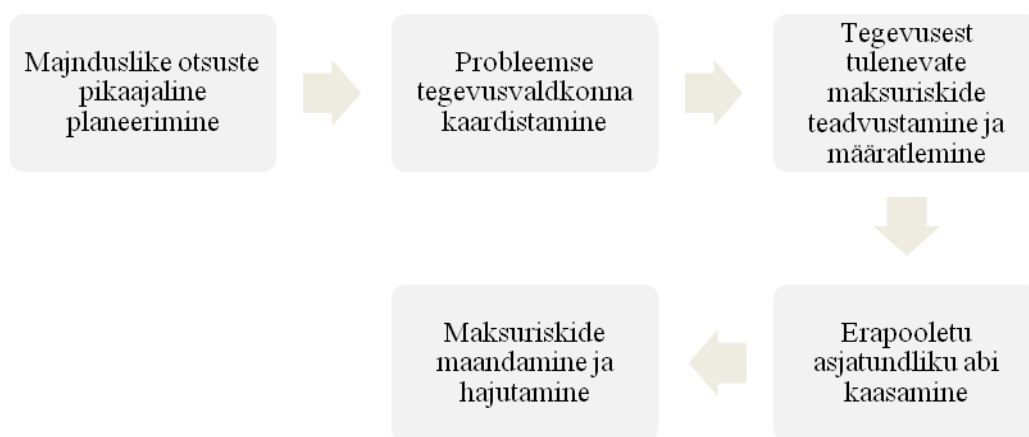
1. määratleda sobiv riskistrateegia ning vastuvõetav riskitase;
2. kohanda riskitaset rakendatava riskistrateegiaga;
3. teostada kontrolli ning monitooringut riskistrateegia rakendamise üle.

Kallasmaa, Kägi jt raamatus „Maksuviidad 2009“ autorid on selle seisukohaga sisuliselt nõus. Maksuriski haldamise meetoditeks pakkuvad ka nemad riskide ajalist mõõtmist; kontrollmehhanismide rakendamist ja tehingute sisu jälgimist.

Riskide ajaline mõõde. Riskide hajutamisele tuleb mõelda ettevõtte esimesest tegutsemispäevast. Vastavalt maksukorralduse seaduse (MKS) § 98 lg-le 1 on maksusumma määramise aegumistähtaeg kolm aastat. Maksusumma tahtliku tasumata või kinni pidamata jätmise korral on maksusumma määramise aegumistähtaeg kuus aastat. Aegumistähtaeg algab selle maksudeklaratsiooni esitamise tähtpäevast, mida ei esitatud või milles esitatud andmete alusel maksusumma valesti arvutati. Mis sisuliselt tähendab, et pärast tehingu toimumist võib maksuhaldur kolme aasta jooksul kontrollida maksukohustuslase maksuarvestust ning makse juurde määrata. (Kallasmaa *et al.* 2009: 148)

Tehingu sisu jälgimine. Maksuõiguses ei lähtuta tehingu juriidilisest vormist, vaid lähtutakse tehingu majanduslikust sisust. Näiteks kui emattevõtte sõlmib oma tütarettevõttega lepingu teatud teenuse osutamiseks, kuid kontrolli tulemusena selgub, et teenust tegelikult kokkulepitud kujul ei osutatud, või osutati seda mitte turutingimustel, siis kvalifitseerib maksuhaldur selle siirdehindade regulatsiooni rikkumisena ning määrab karistuse. Seetõttu tuleb jälgida, et teiste seotud osapooltega sõlmitud lepingute sisu oleks maksustatud vastavalt tehingu tegelikule sisule. (Kallasmaa *et al.* 2009: 149)

Kontrollmehhanismid. Väga efektiivseks riskide maandamise meetodiks on kontrollmehhanismide rakendamine. Sellega võib minimiseerida maksuriski tekkimise tõenäosust. Kontrollmehhanismide rakendamisega tegeleb üldjuhul äriühingu juhtkond või suuremates ettevõtetes siseauditi osakond. Samas on kontrollmehhanismi väljatöötamine ja käigushoidmine üsnagi kulukas. Seega on sisekontrolli osakonna asutamine ja käigushoidmine mõistlik ja põhjendatud, kui võimalik kahju maksuriski realiseerumise tulemusel on suurem, kui kulutused sisekontrolli meetodite rakendamiseks. (Kallasmaa *et al.* 2009: 149) Maksude optimeerimise üldist skeemi pakuvad Kalle Kägi, Sander Kallasmaa jt.

Joonis 2. Maksude optimeerimisele eelnev tegevusplaan. (Kallasmaa *et al.* 2009: 151)

Samas ei rakenda mitte kõik maksukohustuslased maksude optimeerimisse eelkirjeldatud võtteid. Nad on nõus riskima ning soovivad kokku hoida ka maksude optimeerimisega seotud kulutustelt, kuna nende jaoks on tähtsam maksukohustuse vähendamine ning nad ei hooli võimalikest riskidest. Töö autor käsitleb seda alljärgnevas peatükis.

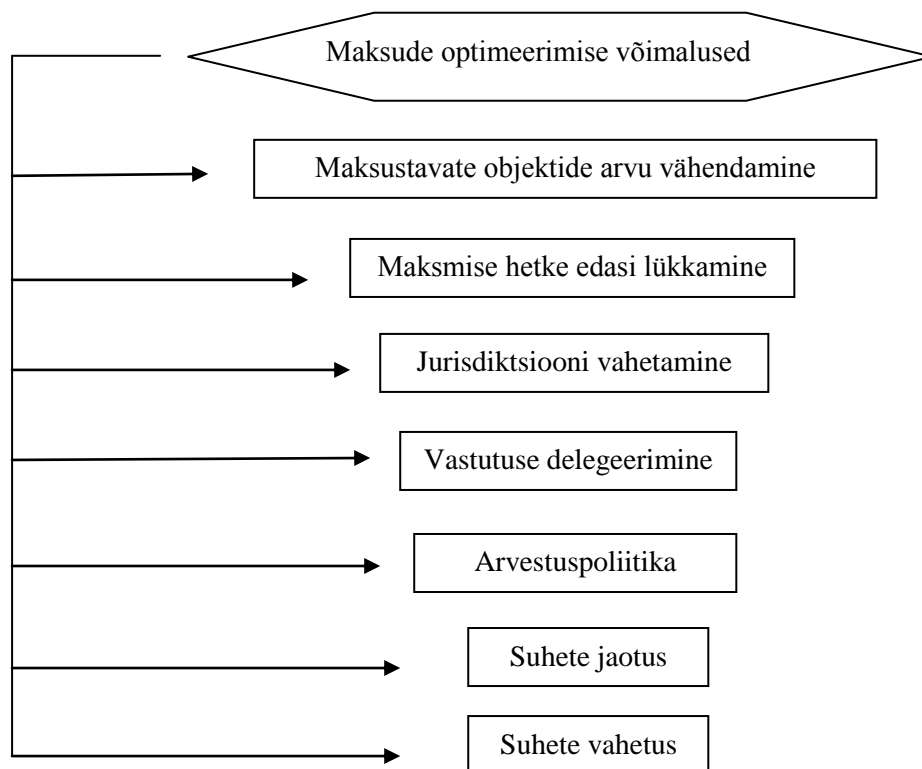
1.2 Maksude optimeerimisskeemid

Maksude optimeerimist ei käsitleta tänapäeval mitte ainult kui maksukoormuse vähendamist, vaid ka kui vahendit konkurentsipüsimiseks. Äriühingud, mis vähendavad oma maksukoormust, on paremas olukorras, kuna võivad pakkuda madalamaid hindu. Seetõttu püüavad ettevõtted maksimaalselt oma maksukohustuste ulatust vähendada, et olla alati konkurentidest ühe sammu võrra ees ning kasutavad selle jaoks kõikvõimalikke optimeerimisskeeme.

Maksude optimeerimisskeeme võib klassifitseerida erinevate parameetrite järgi. Myron, Scholes, Erickson, Maydew ja Shevlin (2004) oma monograafias "*Taxes and Business Strategy*" jagavad maksude optimeerimisskeeme kolme kategooriasse: (1) tulu tüübi muutmine, (2) tulusaaja muutmine ja (3) tulu saamise aja edasi lükkamine (Scholes *et.al* 2004: 21-23).

Joseph Stiglitz oma artiklis "*The general theories of tax avoidance*" on selle seisukohaga suuremas osas nõus, tema käsitluse järgi saab eristada järgmisi maksude optimeerimise võimalusi: (1) maksude edasilükkamine, (2) maksuarbitraaž isikute vahel erinevate maksumäärade abil ja (3) maksuarbitraaž tulumaksu osas, kus kasutatakse kõikvõimalike maksuerinevusi. Mõnes maksude optimeerimisskeemis kasutatakse ka kombinatsiooni ülalnimetatud viisidest (Stiglitz 1986:3 - 4).

Barulin, Jermakova ja Stepapanenko poolt pakutud maksude optimeerimise võimalused on toodud joonisel 3.

Joonis 3. Maksude optimeerimise viisid. (Barulin *et al.*2007 *et al.*2007: 114)

Eeltoodust järeldeb, et erinevate autorite käsitlustes on sarnased meetodid maksmise hetke edasi lükkamine ning arvestuspoliitika. Kuna aga eeltoodud maksude optimeerimise meetodite loetelu on kohandatud rohkem Venemaa maksusüsteemi jaoks, vaadeldakse käesolevas bakalaureusetöös optimeerimisskeeme vastavalt Scholes ja Stiglitz'i poolt pakutud jaotusele, kuid võimaluse korral toob töö autor paralleeli Võlkova ja Romanovskij poolt pakutud optimeerimisskeemide liikidega.

1. Tulu tüübi muutmine. Selle meetodi sisuks on muuta tulu tüüpi eesmärgiga maksta vähem makse. Seda on võimalik teha, kuna erinevat liiki tulusid maksustatakse erinevalt. Kapitali kasvutuluks loetakse tulu põhivara müügist. Töötasud, intressid, dividendid, võlakirjad on „tüüpiline tulu“. Paljudes riikides maksustatakse tulu põhivara müügist soodsamalt võrreldes tavalise tuluga. Seega on ettevõtetele kasulikum tüüpilisi tulusid näidata kapitali müügi tuludena. Scholes'i arvates moodustab tulu tüübi muutumine oma mahult suurima osa maksude optimeerimise katsetest. Lisaks eelnimetatud klassifikatsioonile (tulud põhivara müügist ning tüüpilised tulud) on võimalik tulu klassifitseerida järgmiselt (Scholes *et.al* 2004: 21):

- intressitulu, dividendid, tegevustulu;
- tulu teenitud kodumaal või välismaal;
- passiivne või aktiivne tulu.

Näiteks kui tulu on klassifitseeritud intressi- või tegevustuluna, on võimalik konkreetne summa määrata maksuvabaks. Tähtis on ka see, kas tulu on teenitud kodumaal või võõrsil, aktiivsel viisil kasu saamiseks või hobi korras. Sellest, kas tulu on teenitud hobikorras või mitte, sõltub, kas selle tegevusega seotud kulud võivad olla maha arvatud või ei. (Scholes *et.al* 2004: 22)

Arbitraaž lühi- ja pikaajalise põhivara tulu maksumäärade vahel on maksude optimeerimismeetod, mida võib klassifitseerida ka tulu tüübi muutumise alla. Isikud ostavad ja müüvad lühikeseks kahte täiuslikult korrelatsioonis olevat väärtpaberit selliselt, et netopositsioon kahe vara puhul kokku on null. Selline skeem pole mingit riski endaga kaasa toonud (Stiglitz 1986: 11-12).

Laenukapitali kasutamine omakapitali asemel. Laenukapitali kasutamine omakapitali asemel on kasulikum ja mõistlikum, kuna kasum väheneb laenu tagasimaksete summa võrra. Samas areneb ettevõtte laenukapitali arvel. Laenukapitali kasutamisega kaasneb ka omakapitali tulususe (**ROE**) ning laenukapitali tuluse näitajate kasv. (Buldas 2010: 39) Eesti praeguse tulumaksusüsteemi puhul ei ole kasumi vähenemise efekt oluline, finantssuhtarvudes aga annab omakapitali kasumlikkuse eelise ikka.

2. Tulu saaja muutmine. Selle võtte sisu seisneb selles, et kõrgelt maksustavad subjektid eelistavad kajastada oma tulusid madalamalt maksustavate tuludena või teiste isikute poolt teenitud tuludena. Äriühingud võivad teenitud tulu kajastada kui oma väiksemate tütarühingute oma, kuna nende maksukohustused on madalamad. See kehtib riikides, kus erineva suurusega või kasumi tasemega ettevõtteid maksustatakse erinevalt. (Scholes *et.al* 2004:24).

Mitmetes riikides on peredele ette nähtud maksusoodustused. Näiteks Iirimaas on kaks tulumaksumäära: standardmäär 20% ja kõrgendatud määr 41%. Kui isiku tulu ületab

teatud piiri, siis maksab ta selle piiri ületavalt osalt kõrgendatud tulumaksumäära. Isikute lõikes on piirmäärad järgmised (Income Tax Summary...2012):

- a) üksikisik maksab 20% kuni aasta tuluni 32 800 eurot ja siis selle ületanud osalt maksab 41%;
- b) abiellunud paarid, kui raha teenib üks isik maksavad 20% kuni aasta tuluni 41 800 ning selle ületanud osalt maksavad 41%;
- c) abiellunud paarid, kui mõlemad töötavad, maksavad 20% kuni 65 600 euro aasta tuluni ning selle ületanud osalt maksavad 41%.

3. Tulu tekkimise aja valik. Kui maksumäärad ajas langevad, siis maksumaksjad eelistavad lükata tulu tekkimise aja edasi perioodi, kus maksumäärad on maksimaalselt madalad. Kui aga maksumääradel on kasvutendents, siis on mõistlik tulusid kajastada enne maksumäärade tõusu. Sellist maksumaksja käitumist on võimalik seletada ka ajaväärtusekontseptsiooniga, mis tähendab, et rahaühik tulevikus on odavam kui praegu.

Enamik maailma maksusüsteeme on üles ehitatud realiseerimisprintsipi baasil. See tähendab, maksustamine toimub alles vastava tehingu tegemise järel. Näiteks varade hinnatõusu ei maksustata enne, kui varad on müüdud ja raha on laekunud. Vastasel juhul peaks ettevõtte maksude maksmiseks oma likviidseid varasid ära kasutama või laenu võtma. Tehingu toimumise hetke ajastamine on üks võimalus, kuidas saavad maksumaksjad suunata oma tulusid ühest perioodist teisele. (Scholes *et al.* 2004: 24)

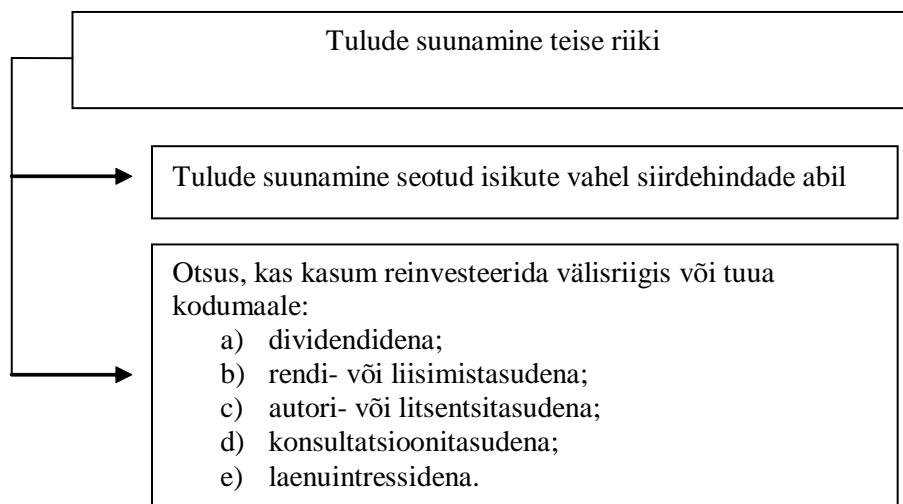
Üks tulu saamise hetke muutumise võimalus seisneb kokkulepetes maksumaksjate vahel. Näiteks kui järgmisel aastal oodatakse tööandja tasutavate maksu(de) määra tõusu, võib tööandja töötajatega kokku leppida, et kompensatsioone makstakse neile välja sellel aastal. Niimoodi vähendab juht äriühingu selle aasta kulusid. (Scholes *et al.* 2004:3)

Samuti klassikalise tulumaksusüsteemi korral on maksukohustuslastel mõistlik määrata varale lühem amortisatsiooni periood. Antud võtte puhul seisneb kasu selles, et nii saavad nad mõnel perioodil suurema summa maha arvata ning maksustatava tulu osa jääb väiksemaks. (Scholes *et al.* 2004: 176)

4. Tulu tekkimise koha muutmine. Rahvusvahelise kaubanduse ja investeringute jätkuva kasvamise juures tuleb üha rohkem kohandada maksukohustuslase strateegiat vastavalt sellele, kas ettevõtte tegutseb erinevates riikides (puutub kokku erinevate maksusüsteemidega). Näiteks viimasel ajal on keerulisemaks muutunud kommunikatsiooniteenuste ning intellektuaalse vara maksustamine. Need aspektid tekitavad probleeme maksuadministratsioonidele ning annavad rohkem võimalusi maksude optimeerijatele. Iga maksuadministratsioon soovib rakendada oma riigi maksustamise põhimõtteid, kuid tihti on väga raske tuvastada, kes peab maksustatama (saab maksustada) raadiokommunikatsiooniteenust, kui see toimub Prantsusmaa ja Austraalia vahel satelliidiga, mille omanikuks on hoopis kolmanda riigi maksukohustuslasest isik. (Scholes *et al.* 2004: 286-287)

Maksumäärad võivad riigiti erineda kordades: nii võib teatud riikides mõne maksu määr olla null, teistes on see aga 60%. Riigid võivad tulu maksustamisel lähtuda maailmatulu- või territoriaalprintsibist. Maailmatuluprintsiibist lähtuvalt maksustavad riigid oma residentide poolt kogu maailmas teenitud tulu. Vastavalt territoriaalprintsibile maksustatakse tulud seal, kus need olid teenitud, eelkõige aga selle riigi enda territooriumil. Seetõttu on äriühingul mõistlikum teenida raha seal, kus maksumäärad on väiksemad. (Scholes *et al.* 2004: 287 - 288)

Maksukoormuse vähendamiseks on võimalik leida oma ettevõtte jaoks sobiv riik ning viia sinna, kas kogu ettevõtte või osa sellest, pidades meeles maksustamise põhimõtteid ning võimalikke maksuvabastusi (Roosioja 2006: 20). Järgmisel joonisel on toodud põhilised skeemid, mida kasutades on võimalik suunata tulusid teise riiki.

Joonis 4. Tulude riikidevahelise suunamise võimalused. (Buldas 2010: 31, Võlkova *et al.* 2004: 165) (autori koostatud).

Omavahel mitteseotud isikud tegutsevad kasumit maksimeerimise eesmärgiga, seega tehingud nende vahel toimuvad turutingimustel. Kontserni raames või seotud isikute puhul suunatakse tulud riiki, kus on madalam maksumäär (siirdehinnad). Kontserni või seotud isikute vaheliste tehingute hind ei pruugi aga tavaliselt turutingimustele vastata, kuna omavahelise seotuse tõttu püütakse (saab) tehingu tingimused määrata vastavalt kontserni vajadustele. (Tirmaste 2007: 4 viidatud Buldas 2010 kaudu)

Välismaal teenitud tulu kodumaale toomine või reinvesteering. Pärast seda, kui ettevõtte on investeerinud välisriiki, seisab ta küsimuse ees, mida teenitud tuluga teha, kas reinvesteerida või tuua tagasi kodumaale. Reinvesteering välismaal tavaliselt on „odavam“, kuna tulude kodumaale toomisega kaasnevad lisakulud. Ka kodumaal tuleb maksta makse. Kuid sellise otsuse langetamisel tuleb arvestada ka investeerimishorisoni pikkusega. Reinvesteeringut tulu välismaal võib tuua palju rohkem kasumit, kui kodumaale tagasi toodud raha. (Scholes *et al.* 2004: 304)

Tulude kodumaale toomine ei too kaasa lisakulusid juhul, kui välisriigis on maksumäärad kõrgemad kui kodumaal. Sel juhul kodumaal tulusid ei maksustata. Seega sellises olukorras on alati mõistlikum investeerida välismaale. Kuid see reegel kehtib siis ja ainult siis, kui kasum pärast maksustamist välismaal ületab kasumit pärast

maksustamist kodumaal ehk $r_f > r_d$, kus r_f on kasum pärast maksustamist välismaal ning r_d on kasum pärast maksustamist kodumaal. (Scholes *et al.* 2004: 308)

Konsultatsiooniteenused ja laenuintressid tulude suunamiseks. Tulusid suunatakse riikide vahel konsultatsiooniteenuste osutamise kaudu. Äriühing X asutab teises riigis, mis on *offshore* äriühingule Y, ning Y hakkab osutama äriühingule X konsultatsiooniteenust. Äriühing X hakkab omakorda maksma Y-le suuri summasid, mida *offshore*'s maksustatakse maksumääraga näiteks 2 %. Ülejäänud tulu jääb investoritele. Samas äriühingu X kodumaal oleks vaja tasuda teenitud kasumilt 20% - 40% maksu. Sarnast skeemi kasutatakse ka laenuintresside puhul. (Buldas 2010: 34).

Eeltoodud optimeerimisskeemid on ülevaade võimalikest skeemidest. Need ei kehti iga riigi puhul, kuna maksuseadused on erinevad, kuid paljusid neid on võimalik kohandada konkreetse riigi tingimustele. Mõnedes riikides on need skeemid kasulikumad kui teistes. Antud bakalaureusetöös vaadeldakse täpsemalt optimeerimisskeemide kasutamise võimalusi Eesti õigusruumi tingimustes.

1.3 Maksude optimeerimise võimalused Eesti õigusruumis

Eesti maksusüsteem on nn primitiivne ning pädevad maksude optimeerijad kasutavad maksukoormuse vähendamiseks erinevaid viise. Antud alapeatükis analüüsitakse alapeatükis 1.1 toodud maksude optimeerimisskeeme Eesti õigusruumi tingimustes ning selgitatakse Eesti tulumaksuga maksustamise põhimõtteid.

Kevin Holmes defineerib tulu järgmiselt: (Holmes 2006: 99)

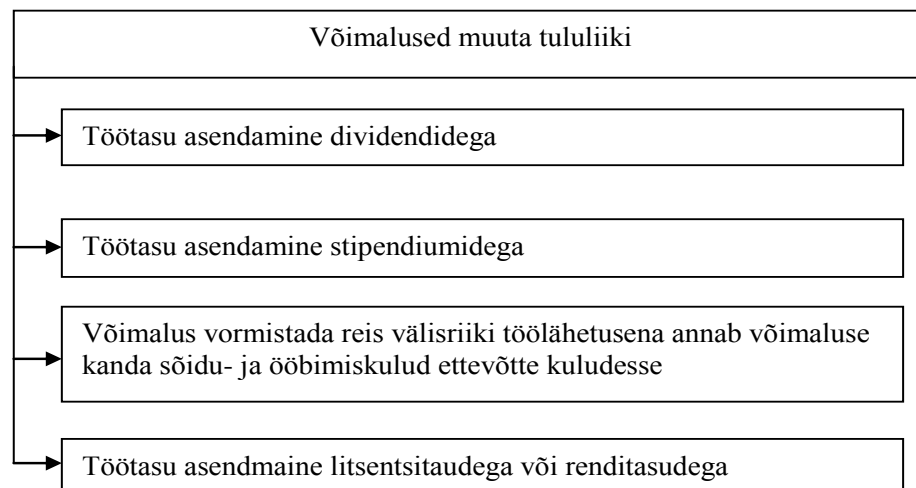
- Tulu väljendub laekumises.
- Tulu peab olema võimalik ümber arvestada kas rahaks või raha ekvivalendiks.
- Tulu peab kujutama endast korrapärast või korduvat voogu.
- Tulu peab olema pingutuste tulemus või varast saadav kasu.
- Tulu peab saama realiseerida.
- Tulu peab saama tema allikast eraldada.
- Tulu nõuab, et esineks kasumi teenimise eesmärk või ajend või kasumi teenimise kavatsus või ettevõtmine.

Eesti seadustes on mõiste „tulu“ vaieldav. Tulumaksuseadus (**TuMs**) ei anna tulu definitsiooni (Lehis 2012: 180). Samas on tulul selged tunnused ning põhimõtted, mille järgi see määratletakse. Kaspar Linnu (Lind) arvates tuleb tulu mõiste määratlemisel lähtuda totaalse maksustamise põhimõtetest ning käsitleda tuluna kõiki isikute sissetulekuid. Lind toob välja tulu mõiste järgmised elemendid: tulu on tagastamatu sissetulek, tulu peab olema rahaliselt mõõdetav ning tulu peab olema realiseeritud. (Lind 2003: 348)

Alapeatükis 1.1 jagati maksude optimeerimise viisid neljaks rühmaks:

- tulu tüübi muutmine;
- tulu saaja muutmine;
- tulu tekkimise aja valik;
- tulu tekkimise koha muutmine

Tulu tüübi muutumine. Tulu tüübi muutumisega seotud skeemid on rakendatavad ka Eestis. Nendeks skeemideks on:

Joonis 5. Tulu tüübi muutumisega seotud maksude optimeerimisvõimalused Eestis. (Buldas 2010: 40)

Töötasu asendamine dividendidega. Vastavalt TuMS § 18 lg-le 2 on dividend väljamakse, mida tehakse juriidilise isiku pädeva organi otsuse alusel puhaskasumist või eelmiste majandusaastate jaotamata kasumist ning mille aluseks on dividendi saaja

osalus juriidilises isikus (aktsiate või osade omamine, täis- või usaldusühingu osanikuks või tulundusühistu liikmeks olemine või muud osaluse vormid vastavalt äriühingu asukohamaa seadustele). Sama seaduse § 18 lg 1 kohaselt maksustatakse dividendid ning muud rahalised eraldised tulumaksuga. Töötasud maksustatakse aga lisaks tulumaksule ka sotsiaalmaksuga, töötuskindlustusmaksuga ning lisandub ka kohustusliku kogumispensioni makse. Seega on mõistetav, et äriühingule on kasulikum asendada töötasu dividendidega või muude rahaliste eraldistega ning vähendada tööjõumaksude rakendamisega kaasnevat koormust.

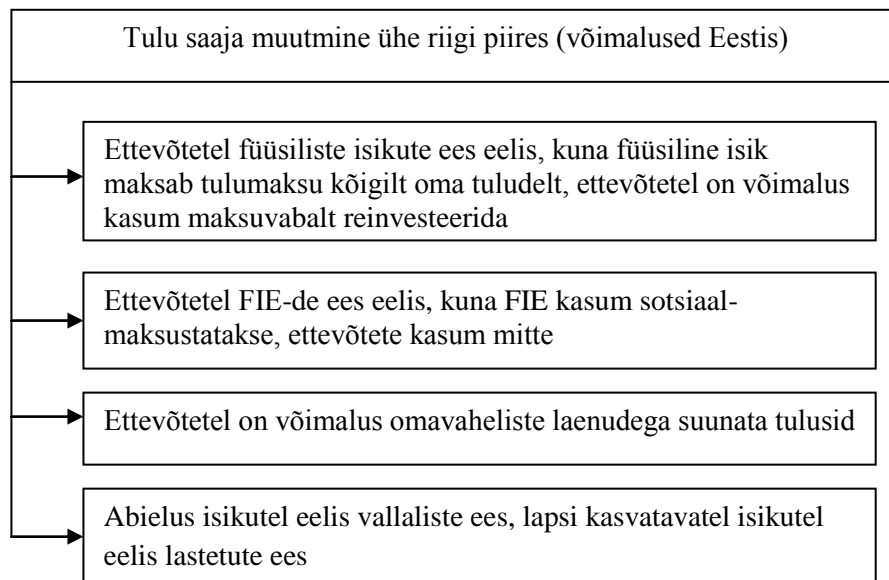
Töötasu asendamine stipendiumitega. MTÜ-del ja ettevõtetel on kasulik maksta stipendiumi töötasu asemel, kuna nendega kaasneb ainult tulumaks või on stipendiumid üldse maksuvabad. (Buldas 2010: 41) Nii ei maksustata vastavalt TuMs § 19 lg 3 tulumaksuga seaduse alusel või riigieelarvest makstavaid stipendiume ning seaduse alusel makstavaid toetusi, välja arvatud neid stipendiume ja toetusi, mida makstakse seoses ettevõtlusega, töö- või teenistussuhtega, samuti seoses juriidilise isiku juhtimis- või kontrollorgani liikmeks olekuga. Makstes isikule stipendiumi töötasu asemel, on võimalik vabaneda muudest töötasuga seotud maksudest ning teatud juhul ka tulumaksust.

Välisriiki tehtud reisi vormistamine töölähetusena. Lähetus on töötaja ajutine saatmine väljapoole alalist töö tegemise kohta (Lasse 2012: 192). Vastavalt TuMs § 13 lg-le 1 on majutuskulude hüvitise maksuvaba piirmäär riigisisese lähetuse korral 77 eurot ööpäevas ja välislähetuse korral 128 eurot ööpäevas ning välislähetuse päevaraha maksuvaba piirmäär on 32 eurot. See tähendab, et kui vormistada isiklik reis töölähetusena, on võimalik vähendada makse, kuna majutuskulud ning sõidukulud lähevad ettevõtlusega seotud kulude alla ning lisaks sellele võib saada sisuliselt 32 eurot lisaraha, mida ei maksustata. Ettevõtete jaoks, mis tegelevad näiteks kaubavedudega välisriikidesse, annab töölähetuse vormistamine väga laiad maksude optimeerimisvõimalused. Tööandja jaoks see optimeerimisskeem on väga riskantne, sest Maksu- ja Tolliamet kontrollib seda valdkonda regulaarselt.

Töötasu asendamine litsentsitasudega. TuMS § 16 lg 2 kohaselt maksustatakse tulumaksuga tasu kirjandus-, kunsti- või teadusteoste (sealhulgas kino- või videofilmi,

raadio- või telesaate salvestise või arvutiprogrammi) autoriõiguse, patendi, kaubamärgi, tööstusdisainilahenduse või kasuliku mudeli, plaanide, salajaste valemite või protsesside kasutada andmise või nende kasutamise õiguse võõrandamise eest (edaspidi *litsentsitasu*). Seega kui kirjanik kirjutab kirjastuse jaoks raamatu, siis kirjastusel on kasulikum maksta talle litsentsitasu ning selle abil optimeerida sotsiaalmaksu.

Tulusaaja muutmine ühe riigi piires:

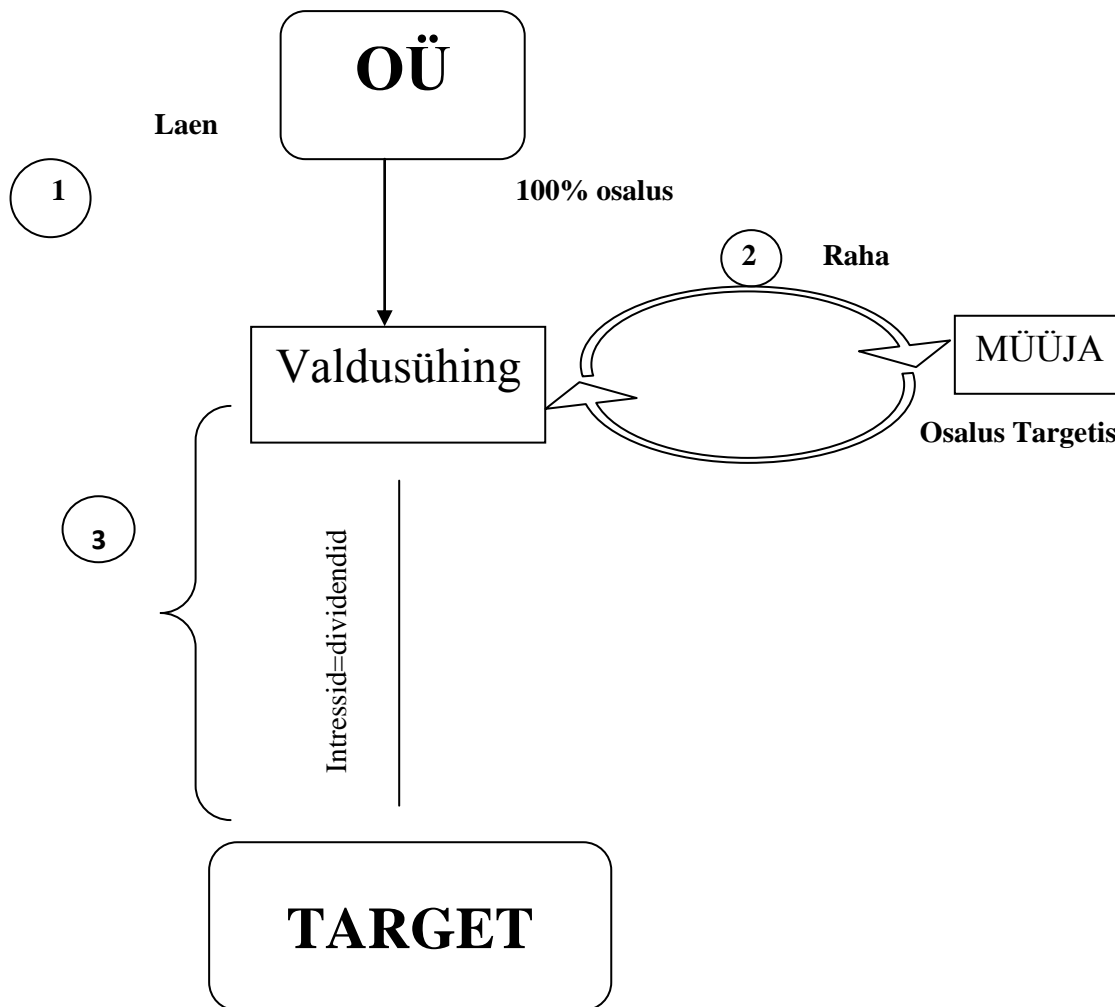
Joonis 6. Tulu saaja muutmise seotud optimeerimisskeemid Eestis. (Buldas 2010: 36)

Äriühingute eelis füüsilisest isikutest ettevõtjate ees. Vastavalt äriseadustiku (ÄS) § 3 lg-le 1 võib füüsilisest isikust ettevõtjaks olla iga füüsiline isik. Füüsilisest isikust ettevõtja (**FIE**) on tavaliselt väikeettevõtja, kes tegeleb ettevõtlusega palgatöö kõrval (Lehis 2012:200). Eestis on FIE-d tihti juuksurid, kosmeetikud, talunikud või kalurid. Tulumaksuga maksustatakse kogu FIE tulu, millest vastavalt TuMs § 32 lg-le 1 võib maha arvata kõik maksustamisperioodi jooksul maksumaksja poolt tehtud dokumentaalselt tõendatud ettevõtlusega seotud kulud. Juriidiliste isikute puhul ei maksustata kogu tulu, vaid ainult jaotatud kasumit, seega reinvesteeritud tuludelt tulumaksu ei ole vaja maksta.

Äriühingutel on FIE-de eest eelis sotsiaalmaksu osas. Äriühingute tulu ei maksustata sotsiaalmaksuga, kuid FIE-d peavad oma ettevõtlustulult ka sotsiaalmaksu ära maksma.

Valides FIE asemel ettevõtlusvormiks äriühingu, on võimalik optimeerida ka sotsiaalmaksukohustust. (Buldas 2010: 38)

Ettevõtetel on võimalus suunata tulu omavaheliste laenudega. Järgmine skeem sobib nii tulu saaja, tulu liigi muutumise kui ka tulu tekkimise riigi muutumise optimeerimisskeemide kirjeldamiseks. Töö autor sai selle skeemi teada seoses oma tööülesannetega.

Joonis 7. Laenu tagasimakse dividendidega. (*Debt push down*) (autori koostatud)

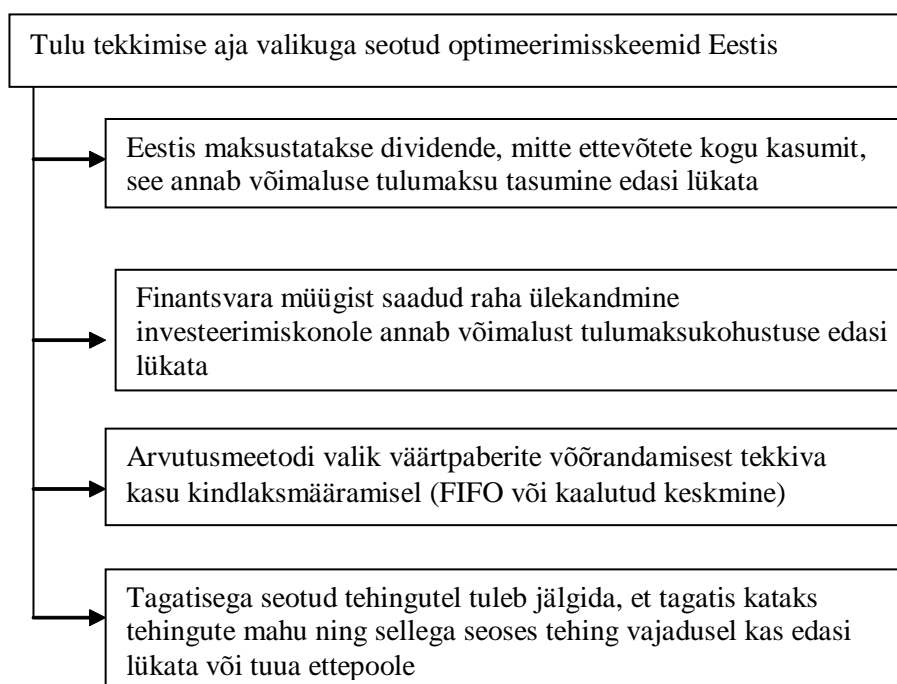
Joonisel 7 toodud skeem funktsioneerib järgnevalt:

- 1) Äriühing OÜ asutab valdusühingu, milles on tal 100% osalus ning annab sellele äriühingule laenu 1 000 000 ühikut.
- 2) Valdusühing ostab müüjalt äriühingu *target* osalust.
- 3) Valdusühing ja *target* ühinevad.

- 4) Valdusühingul on kohustus äriühingu OÜ ees, aga nüüd, kui ta on *targetiga* ühinenud, on neil ühised kohustused äriühingu OÜ ees. *Targetil* oli palju tulu, mida taheti dividendidena jagada, kuid nüüd saab dividendide väljamaksmise asemel tagastada laenu ja intresse äriühingule OÜ.

Seejärel saab äriühing OÜ ise otsustada, mida ta saadud tuluga teeb: kui see asub välismaal, kus on maksumäärad madalamad, siis võib ta selle võtta dividendidena välja ning antud skeem liigitub sel juhul tulu asukoha riigi muutmise alla. Kui need äriühingud asuvad samas riigis, siis liigitub skeem tulu saaja muutmise seotud optimeerimismeetodi alla. Igal juhul on kirjeldatud skeem aga tulu liigi muutumine.

Tulu tekkimise aja valik.

Joonis 8. Tulu tekkimise aja valikuga seotud optimeerimisskeemid Eestis. (Buldas 2010: 27)

Tulumaksu tasumise kohustuse edasilükkamine, kasutades ära asjaolu, et Eestis maksustatakse dividendid, mitte aga ettevõtte teenitud kasumit. Eestis on võimalik tulumaksu maksmist edasi lükata tänu sellele, et TuMS § 18 lg 1 kohaselt maksustatakse ainult välja makstud dividende. Seega saab tulumaksu tasumise hetke edasi lükata seni, kuni äriühing otsustab kasumit jaotada. Dividendide väljamaksmise

hetke saab ajatada ning seda on mõistlik teha näiteks juhul, kui on teada, et tulumaksumäära plaanitakse alandada. (Buldas 2010: 27)

Finantsvara müügist saadud raha ülekandmine investeerimiskontole. TuMs § 17² lg 1 kohaselt tulumaksukohustuse edasilükkamiseks tuleb: 1) soetada finantsvara üksnes selleks krediitiasutuses või krediitiasutuse püsivas tegevuskohas avatud rahakontol (edaspidi *investeerimiskonto*) oleva raha eest ja finantsvaralt saadud tulu kanda viivitamatult investeerimiskontole. Finantsvarana aga TuMs § 17¹ käsitletakse kaubeldavaid väärtpabereid, investeerimisfondi osakuid, pangahoiuseid ja investeerimisriskiga elukindlustuslepingu alusel tehtud sissemakseid. (Lehis 2010: 188-189)

Arvestusmeetodi valik. Väärtpaberi võõrandamisel tuleb võtta arvesse ka arvestusmeetodit, kuna see mõjutab tulumaksu ajalist jaotust. Eestis on võimalik valida kahe meetodi vahel: (1) FIFO – võõrandamine toimub sisseostu järjekorras või kaalutud keskmise hinna meetodil: „Ühe võõrandatud väärtpaberi soetusmaksumus leitakse võõrandamise hetkeks olemasolevate samanimeliste väärtpaberite soetusmaksumuse summa jagamisel nende arvuga“ (Maksu- Tolliamet 2012). Arvestusmeetodi valik mõjutab tulumaksu ajalist jaotust ning lähtudes raha ajaväärtuse kontseptsioonist ka investori rikkust. (Sander 2009: 50 viidatud Buldas 2010 kaudu)

Tagatise suurust saab kontrollida käibe abil. Ettevõtted, mis tegelevad ekspordiga ja impordiga, puutuvad kokku tagatise andmise küsimustega. Tagatise andmine tähendab, et pangas on reaalne hulk raha või koormatud mõni vara. Tagatise suurus sõltub käibest, seega kui ettevõtjad ei soovi, et tagatise suurus kasvaks, on võimalik tal mingi suur tehing lükata järgmisesse perioodi edasi. (Buldas 2010: 28)

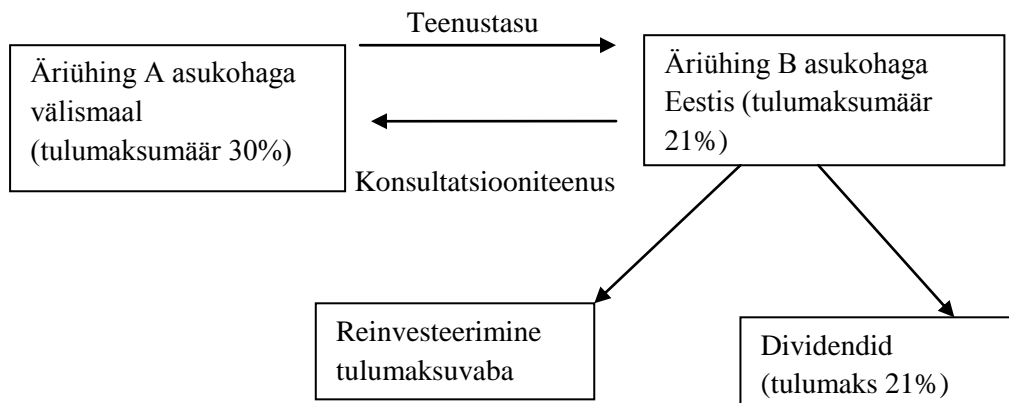
Tulu tekkimise koha muutmise. Rahvusvahelisel ettevõttel, mille tütarettevõtte asub Eestis, on kasulik suunata tulusid Eestisse oma tütarettevõtte kaudu, kuna Eestis ei maksustata kogu tulu, vaid ainult jaotatud kasumit. Eeltoodud võtte rakendamise vältimiseks on Eesti seadusandja kehtestanud mitmeid erisätteid. Näiteks sätestab TuMS § 50 lg 4, et kui residendist juriidilise isiku ja temaga seotud isiku vahel tehtud tehingu hind on erinev nimetatud tehingu turuväärtusest, maksustatakse tulumaksuga summa, mille maksumaksja oleks tuluna saanud, või summa, mille maksumaksja oleks

kuluna kandmata jätnud, kui siirdehind oleks vastanud tehingu turuväärtusele. Siirdehinna turuväärtuse määramise meetodid on toodud rahandusministri 10. novembri 2006. a määruse nr 53 „Seotud isikute vahel tehtud tehingute väärtuse määramise meetodid“ (edaspidi: rahandusministri määrus) §-s 11:

- võrreldava hinna meetod – vajab siirdehinna turuväärtuse määramiseks võrreldavat tehingut ning põhjalike võrdlusandmete korral annab kõige täpsema tulemuse;
- edasimüügi hinna meetod – meetodi rakendamisel lähtutakse edasimüügi tehingu hinnast ning võrdluseks vajatakse andmeid võrreldavate tehingute hinnalisandi kohta;
- kulupõhine meetod – meetodi rakendamisel lähtutakse kontrollitud tehingu kuludest ning võrdluseks vajatakse andmeid võrreldavate tehingute kasumimäära kohta;
- jagatud kasumi meetod – andmeid võrreldavate tehingute kohta kasutatakse eelkõige tehingupoole panuse hindamiseks;
- tehingupõhine tootluse meetod – meetodi rakendamisel kasutatakse andmeid võrreldavate tehingute tootluse määra kohta.

Lisaks sellele on suurettevõtted kohustatud dokumenteerima siirdehindu puudutavat informatsiooni, et maksuhalduril oleks võimalus veenduda, et siirdehind on turuväärtusega vastavuses (rahandusministri määruse § 17).

Siirdehindade abil on maksude optimeerimine seadusega tõkestatud, aga kui suunata tulu Eestisse mitte tütarühingu kaudu, vaid teise äriühingu abil, siis saab edukalt siirdehindade regulatsiooni sätete kohaldumist vältida. Tulu on selliselt võimalik suunata näiteks konsultatsiooniteenuste osutamise kaudu.

Joonis 9. Tulude suunamine teise riiki. (autori koostatud).

Joonisel 9 kujutatud äriühing A, mis asub riigis, kus tulumaksumäär on 30%, tellib konsultatsiooniteenuseid äriühingult B, mis asub Eestis, kus tulumaksumäär on 21%. Konsultatsiooniteenuste eest maksab äriühing A äriühingule B kõrget teenustasu. Eesti territooriumil on saadud tulu võimalik tulumaksuvabalt reinvesteerida või maksta dividende välja, mis toob kaasa vaid 21% tulumaksukohustuse.

Maksude optimeerimisskeeme on väga palju ning riigiti on need väga erinevad. Enne maksude optimeerimist tuleb selgeks teha seaduste taust. Seaduste tundmine võimaldab välja valida kõige parema optimeerimisskeemi ning minimeerida ka maksude optimeerimisega kaasnevaid riske.

Maksude optimeerimisel on tähtis teada, kas tulevikus planeeritakse maksumäärade muutmist või mitte. Kui planeeritakse, siis on oluline teada, kas maksumäärasid tõstetakse või langetatakse. Sõltuvalt sellest saab otsustada, mis skeemi on mõistlikum kasutada. Edukas maksude planeerija mõtleb mitu sammu ette.

Järgmises peatükis vaadeldakse maksude optimeerimisskeeme Eesti praktikas. Intervjuude tulemuste põhjal kaardistatakse maksude optimeerimisskeemide kasutamine Eestis ning kõige populaarsema skeemi põhjal toob töö autor välja konkreetse näite. Viimases alapeatükis analüüsitakse selliste optimeerimisskeemidega kaasnevaid riske ning nende maandamise võimalusi.

2. MAKSUDE OPTIMEERIMISE PRAKTIKA EESTIS

2.1 Maksude optimeerimisskeemide kasutamise praktika Eestis (intervjuude põhjal)

Eesti maksusüsteem on üles ehitatud nii, et see lubab maksumaksjatele oma maksukohustusi vähendada. Alapeatükis 1.3 olid välja toodud tulumaksuseaduse lõiked ning maksude optimeerimisskeemid, mida on võimalik selle seaduse alusel kasutada.

Eestis kasutatakse maksude optimeerimist palju. Seda teenust osutavad mitmed ettevõtted, mh advokaadibürood, nõustamisetevõtted ja audiitorfirmad. Eeldades, et eelnimetatud ettevõtetes on info optimeerimisskeemide kasutamise kohta kõige tõepärasem, viis bakalaureusetöö autor läbi intervjuud eesmärgiga selgitada välja maksude optimeerimisskeemide kasutamise ulatus ning enim kasutatavad skeemid Eestis. Intervjueerivate hulgas olid:

- rahvusvahelise “*BIG 4*” audiitorfirmade maksu- ja nõustamisosakondade töötajad;
- advokaadibüroode töötajad;
- nõustamisetevõtete töötajad.

Kokku intervjueeriti viit inimest, kelle nimesid ning organisatsioone, kus nad töötavad, käesolevas bakalaureusetöös ei avaldada. Pakkumine osaleda intervjuus oli saadetud 14 inimestele, kellest ainult viis olid nõus vastama küsimustele. Viis inimest ignoreerisid pakkumist, ülejäänud vastasid, et nad ei soovi vastata, kuna vastamine esitatavatele küsimustele võib kaudselt kahjustada neid või nende kliente. Enne intervjuude läbiviimist saadeti küsitletavatele inimestele küsimustik võimalike suunavate küsimustega, et neil oleks võimalik intervjuuks ette valmistuda.

Intervjuu jooksul esitati nii respondentidele kui ka etteantud vastuse variantidega küsimusi. Järgnevates tabelites on toodud intervjuude kokkuvõtlikud tulemused.

Tabel. 1 Intervjueeritavate vastused küsimusele „Mis liiki ettevõtted kasutavad Teie kogemust arvestades maksude optimeerimisskeeme kõige enam?“

V	Toitlustusettevõtted ja ehitusettevõtted. Maksude optimeerimine ei sõltu minu kogemuse põhjal väga tööstusharust. Samas kasutavad erinevaid maksude optimeerimise skeeme – legaalseid ja mitte nii legaalseid – kõige rohkem ettevõtted ehitussektoris (lähetusrahad, mingis osas sularahaarveldused) ja toitlustusettevõtetes (sularahaarveldused).
K	Optimeerimisskeeme kasutavad kõik ettevõtted võrdsel määral.
P	Minu kogemuse arvestades kaubandusettevõtted ja teenuseid pakkuvad ettevõtted kasutavad maksude optimeerimisskeeme kõige rohkem.
R	Kõik ettevõtted, kellel on teadlik juht, kasutavad maksude optimeerimisskeeme. Harudest see minu meelest ei sõltu.
I	On raske vastata, mis haru ettevõtted kasutavad optimeerimisskeemid rohkem. Rohkem või vähem kasutavad kõikide harude ettevõtted.

Allikas: intervjuude tulemused; autori koostatud.

Vastused tabelis üks toodud küsimusele olid väga erinevad, kuid üldiselt võib neid jagada kaheks. Kahe küsitletu arvates kasutavad teenuseid pakkuvad ettevõtted maksude optimeerimisskeeme suuremal määral. Üks nendest mainis ka ebaseaduslikku maksukohustuste vähendamise viisi ehk sularahaarveldusi, mille korral maksud jäetakse maksmata. Samas, kuna küsimuses sooviti saada informatsiooni maksude optimeerimise, mitte maksudest kõrvale hoidumise, kohta, ei analüüsita seda infot täpsemalt. Autorile jäi ka ebaselgeks, kas maksualase nõustamisega tegelevad spetsialistid soovisid anda täiendavat informatsiooni ka maksupettuste kohta või ei teinudki nad selget vahet, millised maksude vähendamise viisid on seaduslikud ja millised mitte.

Suurem osa intervjueeritavatest pooldas seisukohta, et maksude optimeerimisskeeme kasutavad kõik ettevõtted võrdsel määral. Optimeerimisskeemide kasutamine sõltub rohkem juhi pädevusest ja teadlikkusest kui tegutsemisharust, kuna igal harul on oma spetsiifilised võimalused maksude optimeerimiseks.

Tabel 2. Intervjueeritavate vastused küsimusele „Mis tüüpi ettevõtted kasutavad maksude optimeerimisskeeme kõige sagedamini?“

V	Rahvusvahelised ja kodumaised ettevõtted.
K	Rahvusvahelised ja kodumaised ettevõtted.
P	Rahvusvahelised ettevõtted.
R	Ei saa vastata, kuna klientideks on peamiselt kodumaised ettevõtted.
I	Klientideks on peamiselt rahvusvahelised ettevõtted, ning arvan, et maksude optimeerimine on aktuaalsem just nende jaoks.

Allikas: intervjuude tulemused; autori koostatud.

Tabelis 2 toodud küsimuse kohta olid suurem osa vastanutest üht meelt, et maksude optimeerimisega tegelevad rahvusvahelised ettevõtted rohkem kui kodumaised, kuid tuleb arvestada ka seda, et intervjueeritavate isikute klientideks on erinevad sihtrühmad. Üks intervjueeritavatest ei soovinud vastata, kuna tema klientideks on peamiselt kodumaised ettevõtted.

Intervjueeritavatele oli esitatud küsimus ka maksude optimeerimisskeeme kasutavate ettevõtete suuruse kohta, st kas optimeerimisskeemide kasutamine sõltub töötajate arvust ettevõttes. Sellele küsimusele aga ei saanud intervjueerija konkreetseid vastuseid. Pigem pooldasid vastajad varianti, et see ei sõltu ettevõtte suurusest, vaid juhi teadlikkusest.

Tabel 3. Intervjueeritavate vastused küsimusele „Millised on enim kasutatavad maksude optimeerimisskeemid?“

Skeem	Vastajate arv
Palga asendamine dividendidega	5
Lähetusraha	3
Kasumi repatrieerimine	1
Investeeringute optimeerimine	1
Intressi- või litsentsimakseid	1
Siirdehindade planeerimine	2

Allikas: intervjuude tulemused; autori koostatud.

Sellele küsimusele vastamiseks olid pakutud vastuse variantidena kõiki esimeses peatükis kirjeldatud skeeme. Lisaks autori poolt pakutud loetelule nimetas üks vastajatest aga täiendavalt veel ühe skeemi: “kasumi repatrieerimine”. Eeltoodud tabelist 3 on näha, et palga osaline või täielik asendamine dividendidega on kõige populaarsem skeem. Kõik intervjueeritud inimesed nimetasid seda. Teisel kohal on

lähetusrahaga seotud skeem. Kaks vastanutest rääkisid siirdehindadest. Kuna aga kõikide vastanute vastustes mainiti dividendidega seotud maksude optimeerimise skeemi, võib oletada, et see on Eesti ettevõtete seas enim kasutatav ning seega alapeatükis 2.2 vaadeldakse selle skeemi erinevaid variatsioone ning arvutatakse välja selle maksude optimeerimisskeemi kasutamise variantidest tulenev võimalik kasu.

Tabel 4. Intervjueeritavate vastused küsimusele „Milliseid optimeerimisskeeme kasutavad järgmised ettevõtted?“

Kontserniettevõtted	siirdehinnad, kasumi repatrieerimine
Väikeetevõtted	dividendid palga asemel
teenuseid pakkuvad ettevõtted (vastajate poolt pakutud)	dividendid palga asemel
Transpordiettevõtted	lähetusraha

Allikas: intervjuude tulemus; autori koostatud.

Eeltoodud tabelis 4 on toodud vastused, mis olid saadud küsimusele „Millised optimeerimisskeeme kasutavad järgmised ettevõtted?“ Esialgses sõnastuses jaotas autor ettevõtted väike-, suurteks- ning kontserniettevõteteks, kuid vastajad pakkusid ka oma variante. Üks vastajatest mainis teenuseid pakkuvaid ettevõtteid ning ütles, et need ettevõtted kasutavad dividendidega seotud maksude optimeerimisskeeme. Teine vastaja rääkis transpordiettevõtetest, kes kasutavad võimalust ning kirjutavad maha maksimaalselt palju päevaraha (TuMs § 13 lg 3) 128 eurot ning pärast maksavad sellest töötajatele palka. Ka selle transpordiettevõtteid puudutava kommentaari puhul jäi autorile ebaselgeks, kas intervjueeritav soovis anda täiendavat informatsiooni või pidas ta ka kirjeldatud käitumisviisi seaduspäraseks.

Tabel 5. Intervjueeritavate vastused küsimusele „Kas soovitate ettevõtetele sageli optimeerimisvõimaluste kasutamist?“

V	Kui selleks on äriplaneeritud alus.
K	Jah, soovitan.
P	Küllaltki
R	Jah, soovitan, selle jaoks kliendid pöörduvad minu poole.
I	Meie roll seisneb pigem hindamiseks, kas kliendiga kasutatav maksude optimeerimisskeem on seaduslik.

Allikas: intervjuude tulemused; autori koostatud.

Tabelist 5 ilmneb, et kõik küsitletutest soovivad oma klientidele maksude optimeerimisskeeme kasutada. Nende vastuste sisust oli arusaadav, et kui riik annab

võimalusi maksude optimeerimiseks, siis neid tuleb ära kasutada. Eesti riik läbi maksuseaduste niisuguseid võimalusi kahtlemata annab.

Tabel 6. Intervjueeritavate vastused küsimusele „Kui kliendid soovivad saada nõu riskantsemate optimeerimisskeemide kohta (st skeeme, kus piir maksudest kõrvalehoidmisega on habras) siis kas Te pigem soovitate selliste skeemide kasutamist või mitte?“

V	Me ei saa sisemise poliitika ja eetikanormide tõttu soovitada optimeerimislahendusi, mida ei saa avalikult maksuhaldurile esitada ja mis võiks reaalselt (rohkem, kui 30% tõenäosusega) lõppeda kliendile maksukohustusega)
K	Ei soovita.
P	Kindlasti ei soovita me väga riskantseid võimalusi. Pigem on eesmärk erinevad võimalused ära välja tuua ning juhtida tähelepanu nendest tulenevatele erinevatele riskidele. Sõltuvalt riskitaluvusest teeb otsuse klient. Kindlustunde suurendamiseks oleme teinud päringuid ning eelotsuse taotlusi.
R	Kõik sõltub sellest, kui riskialdis on klient.
I	Riskantsemaid ei soovita ning alati seletame klientidele, mis võivad olla skeemi kasutamise tagajärjed

Allikas: intervjuude tulemused; autori koostatud.

Tabelis 6 toodud küsimuse vastused erinesid olulisel määral. Ühe vastaja puhul ei luba ettevõtte sisepoliitika reeglid riskantseid skeeme kasutada, kuid oli tunda, et ta ei ole nende kasutamise vastu, kuna just see vastaja lisas maksude optimeerimisskeemide hulka sularahaarvelduste skeemi, mis ei ole kindlasti optimeerimisskeem, vaid kuulub pigem maksudest kõrvalehoidumise alla. Ühe vastaja sõnul püüab ta vastupidi klientide riski maandada ning kindlustustunnet lisada. Üks vastajatest ütles aga, et pakub klientidele ka riskantsemaid skeeme, millega on nad nõus, kuid et ta seletab ka põhjalikult võimalikke riske ja kasusid. Seega saab klient ise otsustada, kas ta on nõus selle skeemi kasutamisega, st kas tasub kasu saamiseks nii palju riskida või ei.

Üldistades läbiviidud intervjuude tulemusi, võiks öelda, et inimesed suhtuvad ettevaatlikult maksudega seotud teemadesse ning sellest on tingitud nii väike küsitlusele vastajate arv. Isegi pädevad inimesed sattuvad segadusse, kui asi puutub maksude

optimeerimisse ning meenutavad ebaseaduslikke maksukohustuste vähendamise viise, nagu sularahaarveldusi, mis käib maksudest kõrvalehoidumise alla. Eesti tingimustes on aktuaalseimad dividendidega seotud maksude optimeerimisskeemid, kuna Eesti on üks väheseid riike, kus maksustatakse ainult jaotatud kasumit ning ainult ühel tasandil, mis võimaldab hoida kokku palgaga võrreldes muude tööjõumaksude kulusid ning teiste riikidega võrreldes ka tulumaksukulusid. Seega edaspidi käsitleb töö autor täpsemalt dividendidega seotud maksude optimeerimisskeeme.

2.2 Tululiigi muutmisega seotud maksude optimeerimisskeemide näited Eestis

Alapeatükis 2.1 kirjeldatud intervjuude tulemustel selgus, et tululiigi muutumisega seotud skeemid on Eestis väga aktuaalsed. Kõik vastanutest nimetasid palga dividendidega asendamise skeemi. Ka Velda Buldase magistritöös toodud andmete kohaselt ulatusid riigil saamata jäänud maksutulud 2007. aastal Eestis palga asendamise tõttu dividendidega 10 miljoni euroni (Buldas 2010: 61). Nendel põhjustel otsustas autor töös vaadelda täpsemalt just tululiigi muutumisega seotud maksude optimeerimisskeeme ning arvutada välja võimalikud kasud ettevõtete jaoks nende rakendamisest.

Nagu juba mainiti alapeatükis 1.3, tuleb Eesti maksusüsteemi järgi dividendidelt maksta ainult tulumaksu. Samal ajal töötasult peetakse kinni tulumaks, sotsiaalmaks ja töötuskindlustusmaks nii töötajalt kui ka tööandjalt ning pensionikindlustusmaks. Kavalamad ettevõtjad, kes ka reaalselt töötavad ettevõtte kasuks, püüavad seda võimalust ära kasutada ning asendavad oma töötasu kas osaliselt või täielikult dividendidega.

Vastavalt ettevõtete eripäradele kasutatakse ka erinevaid tululiigi muutumise skeeme. Kui vaadelda palga asendamist dividendidega, siis tuleks meeles pidada, et dividende võivad välja maksta ainult kasumis olevad ettevõtted. Kuid kui kahjumis olevate ettevõtete juhid soovivad ka raha kokku hoidmise eesmärgil endale dividende välja maksta palga asemel ning vähendada oma ettevõtte sotsiaalmaksukoormust, tuleb neil

suunata esmalt tulud ühest ettevõttest teise. Järgnevalt vaadeldakse ning võrreldakse kasusid ning riske kolme olukorra puhul:

- 1) kui ettevõtte on kasumis ning selle juhataja on ka selle omanik, kes asendab töötasu täielikult dividendidega ning maksab seda endale kord aastas;
- 2) kui ettevõtte on kasumis ning selle juhataja on ka selle omanik, kes asendab töötasu osaliselt dividendidega ning maksab neid endale välja iga kuu;
- 3) kui ettevõtte on kahjumis.

Nende kolme maksude optimeerimise võimaluse kasude välja selgitamiseks ning võrdlemiseks selgitab töö autor välja töötasu maksustamise metoodika, võttes aluseks Eesti Vabariigi õigusaktid.

Skeemide võrdlemiseks võtame reaalse ettevõtte, millega töö autor on kokku puutunud oma tööülesannete sooritamisel. Tegemist on ettevõttega A, mis on rahvusvaheline kaubandusettevõtte, mis tegeleb spordiriiete ning -inventaride edasimüümisega. Optimeerimisskeemi kasu arvutamisel käsitleme ainult tegevjuhi palga asendamist dividendidega.

Bilansi ridadest „Eelmiste perioodide jaotamata kasum“ ning „Aruandeaasta kasum (kahjum)“ (vt lisa 2) on selgelt näha, et ettevõttel läheb hästi ning see on kasumis. Selle aasta kasum on 567 000 eurot. Äriühingu omanikul on selle töö stsenaariumi kohaselt soov maksimaalselt palju raha äriühingust välja võtta ning oma vajaduste rahuldamiseks ära kasutada. Üheks võimaluseks on määrata endale kõrge töötasu, ning maksta sellest sotsiaal- ning tulumaksu, töötuskindlustusmaks ja kogumispensioni makse. Aga „odavamaks“ viisiks on võtta raha dividendidena välja. Kuid ettevõtte peab arvestama, et siinkohal on risk, et maksuhalduril tekivad kahtlused ning ta kohustab äriühingu A omanikku ka sotsiaalmaksu ära maksma.

Vastavalt sotsiaalmaksuseadusele (SMS) §-le 1 on sotsiaalmaks pensionikindlustuseks ja riiklikuks ravikindlustuseks vajaliku tulu saamiseks maksumaksjale pandud rahaline kohustis, mis kuulub täitmisele käesolevas seaduses ettenähtud korras, suuruses ja tähtaegadel. SMS § 2 lg 1 järgi sotsiaalmaksu makstakse 1) töötajale rahas makstud töötasult ja muudelt tasudelt; 2) juriidilise isiku juhtimis- või kontrollorgani tulumaksuseaduse § 9 tähenduses liikmele ning füüsilise isiku pankrotimenetluses

pankrotihaldurile ja pankrotitoimkonna liikmele makstud tasudelt käesoleva seaduse § 9 lõike 1 punktis 2 sätestatud juhul. Sotsiaalmaksumäär on 33% maksustavast summast ehk brutotöötasust. Sotsiaalmaksu tasub tööandja iga oma töötaja eest. (Sotsiaalmaksuseadus 2012 §7)

Töötuskindlustus on vastavalt töötuskindlustuse seaduse (**TKindLS**) §-le 2 on sundkindlustuse liik, mille eesmärk on kindlustatule töötuse korral tööotsingute ajaks kaotatud sissetuleku osaline kompenseerimine, töötajale töölepingu ülesütlemise ja avalikule teenistujale teenistussuhte lõpetamise hüvitamine koondamise korral ning töötajate nõuete kaitse tööandja maksejõuetuse korral. Sama seaduse §-s 4 räägitakse, et töötuskindlustusmakse on sundkindlustuse makse liik töötuskindlustuse sihtotstarbeliseks rahastamiseks, mida maksavad kindlustatu ja tööandja. Vastavalt TKindLS § 41 lg-le 4 kindlustatu töötuskindlustusmakse määr 2012. aastal on 2,8% ning tööandja töötuskindlustusmakse määr 2012. aastal on 1,4%.

TuMS § 1 järgi maksustatakse tulumaksuga maksumaksja tulu, millest on tehtud seadusega lubatud mahaarvamised. Tulumaksumäär on 01. jaanuari 2013. a seisuga 21%.

TuMs -§ 23 järgi arvatakse residendist füüsilise isiku maksustamisperioodi tulust maha maksuvaba tulu 1728 eurot. Mis sisuliselt tähendab, et brutopalgast tuleb maha arvata tulumaksuvaba miinimumi ning siis arvestada tulumaksu. Kõik arvutused tuuakse edaspidi. Tulumaksuvaba miinimumi arvatakse maha ainult üks kord, ehk kui inimene töötab korraga erinevates töökohtades, siis maksuvaba miinimumi arvatakse maha ühel kohal, ülejäänutel aga peab isik maksma tulumaksu täies mahus. Täiendava maksuvaba miinimumi on võimalik maha arvata füüsilistel isikutel, kelle ülalpidamisel on kaks last, ning üks nendest peab olema kuni 17-aastane. (TuMs § 23 lg 2)

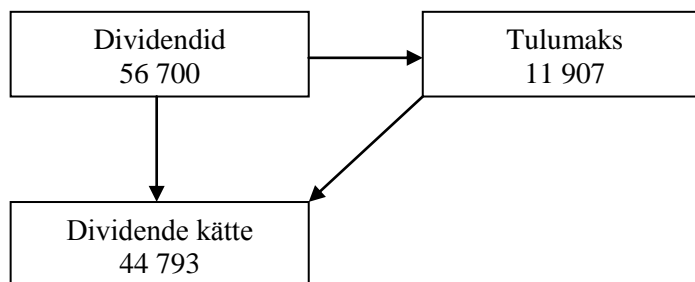
Vastavalt kogumispensioni seadusele (edaspidi KoPS) § 2 kohustuslik kogumispension on seaduse kohaselt tagatud perioodiline hüvitis, mille saamiseks omandatakse käesoleva seaduse ja sotsiaalmaksuseaduse kohaselt kohustusliku pensionifondi osakuid ning mille väljamaksmine toimub pensionifondist või kindlustusandja poolt. Sama seaduse § 9 järgi kogumispensioni makse määr on 2%.

Töö autor arvutab alljärgnevalt sotsiaalmaksu, tulumaksu, kogumispensioni ning töötuskindlustusmakse vastavalt Eesti Vabariigis kehtivatele seadustele ja normidele.

Dividendide väljamaksmise korra saab äriühing ise määrata. Seega on võimalik juhtkonnal otsustada, kuidas dividende välja maksta, kas kord aastas suures summas või iga kuu väikeste summade kaupa. Esialgu vaatleme esimest varianti, kui dividende makstakse korraga välja. Juhtkonna otsusel makstakse 10% aruandeaasta kasumist ehk 56 700 eurot dividendidena välja.

Tulumaks jaotatud kasumilt: $56700 * 0,21 = 11907$ eurot

Dividendidena välja: $56\,700 - 11\,907 = 44\,793$ eurot

Joonis 10. Dividendide maksustamine. (autori koostatud)

Kuna reeglina ei maksta töötasu välja vaid ühel korral aastas, seega seda juhtumit vaadeldakse bakalaureusetöös teoreetiliselt võimalike erinevuste esiletoomiseks ja analüüsimiseks. Kui aga juht maksab sama summa endale töötasuna välja, on arvutuskäik järgmine.

Palgafond: $56\,700 = 134,4\%$

Kuna brutotöötasu on 100%, millelt arvestatakse 33% sotsiaalmaksu ning veel 1,4% töötuskindlustusmakse tööandja jaoks. Palgafondiks võetakse jaotatud kasum, kuna tegemist on ettevõtte tegevjuhiga, kes on samal ajal ka omanik, seega sisuliselt maksab ta endale palka ning kõiki makse, sealhulgas ka sotsiaalmaksu, mis tavaliselt on tööandja kohustus, maksab ta „oma rahakotist“.

Brutopalk (BP): $42\,187,5 = 100\%$

Töötuskindlustusmakse töövõtjale (2,8%) (TK1): $42187,5 \times 0,028 = 1181,21$

Kogumispensionimakse (2%)(KP): $42187,5 \times 0,02 = 843,75$

Tulumaks (21%) (TM): $(42187,5 - 144 - 843,75 - 1181,21) \times 0,21 = 8403,89$

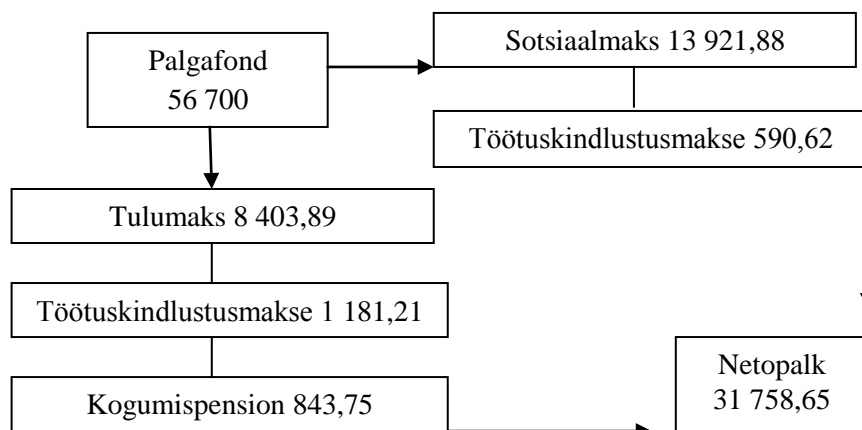
Tulumaksu arvutatakse summast, millest on juba maha arvatud töötaja töötuskindlustusmakse, kogumispensionimakse ning maksuvaba tulu. Netopalk (NP) saadakse järgmise valemi tulemusel:

$$BP-TK1-KP-TM = 42\,187,5 - 1\,181 - 843,75 - 8\,403,89 = 31\,758,86$$

Sotsiaalmaksu arvestatakse töötaja brutopalgast. Sotsiaalmaks (33%) (SM) $42187,5 \times 0,33 = 13921,88$

Töötuskindlustusmaksu tööandjale arvestatakse töötaja brutopalgast.

Töötuskindlustusmakse tööandjale (1,4%) (TK2): $42187,5 \times 0,014 = 590,62$

Joonis 11. Töötasust kinnipeetavad maksud. (autori koostatud)

Maksud kokku: $56700 - 31\,758,65 = 24\,941,35$.

Kui äriühingu omanik võtab teenitud kasumi dividendidena välja, siis kätte saab ta 44 793 eurot ehk 13 034 eurot võrra rohkem raha, kui ta võiks saada töötasuna. Seega esimese variandi puhul on kasu optimeerimisskeemi kasutamisest 13 034 eurot.

Teiseks variandiks on võtta dividendid igakuiselt välja ning riski vähendamiseks maksta ka töötasu. Kui sama ettevõtte juht igakuiselt maksab endale tagasihoidlikku töötasu ning lisaks sellele ka dividende. Arvutame välja kui suureks kujuneb tema kasu antud juhul.

2. Dividendid samas summas 56 700 eurot maksab juht endale mitte korraga, vaid iga kuu. 4 725 eurot kuus on igakuine jaotatud kasumi summa. Lisaks sellele endiselt saab juht igakuiselt tagasihoidliku töötasu 500 eurot (palgafond). Maksude arvutuskäik on sama, mis esimene variandi puhul, erinevuseks on ainult väljamaksete sagedus 12 korda aastas.

$$\text{BP} \quad 372 = 100\%$$

$$\text{TK1:} \quad 372 \times 0,028 = 10,42$$

$$\text{KP:} \quad 372 \times 0,02 = 7,44$$

Tulumaksuvaba miinimum: 144 eurot.

$$\text{TM:} \quad (372 - 144 - 10,42 - 7,44) \times 0,21 = 44,13$$

$$\text{SM:} \quad 372 \times 0,33 = 123$$

$$\text{TK2:} \quad 372 \times 0,014 = 5,21$$

$$\text{NP:} \quad \text{BP-TK1-KP-TM} = 372 - 10,42 - 7,44 - 44,13 = 310 \text{ eurot}$$

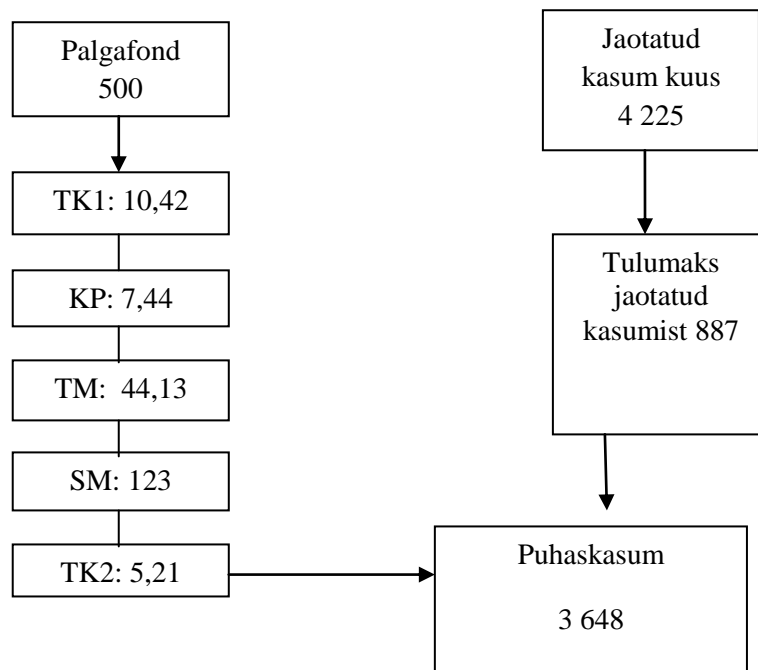
Maksude summa on: $500 - 310 = 190$ eurot. 38% palgafondist moodustavad maksud.

Lisaks sellele maksab äriühingu juht dividende summas $56700 \div 12 - 500 = 4225$ eurot

Jaotatud kasumist arvestatakse tulumaksu: $4225 \times 0,21 = 887$ eurot

Dividendidena kätte: 3338 eurot

Igakuiselt juht saab kätte raha summas 3 648 eurot (NP+dividendidena kätte

Joonis 12. Maksude optimeerimisskeem: dividendide ja palga maksmine igakuiselt. (autori koostatud)

Igakuiselt kätte saadav summa on 3 648 (aastas $3\,648 \times 12 = 43\,776$) eurot ning igakuine maksude summa on 1 077 (aastas $1\,077 \times 12 = 12\,924$ eurot).

Teiseks variandiks on see, kui ettevõtte juht ei ole teadlik või ei soovi maksude optimeerimisega tegelda ning maksab ta endale igakuiselt kõrget töötasu. Sel juhul igakuiseks palgafondiks on: jaotamata kasum aasta eest jaotatud 12 kuuga $56\,700/12 = 4\,725$

BP 3516

TK1: $3516 \times 0,028 = 98$

KP: $3516 \times 0,02 = 70$

Tulumaksuvaba miinimum: 144 eurot.

TM: $(3516 - 144 - 98 - 70) \times 0,21 = 673$

SM: $3516 \times 0,33 = 1160$

TK2: $3516 \times 0,014 = 49$

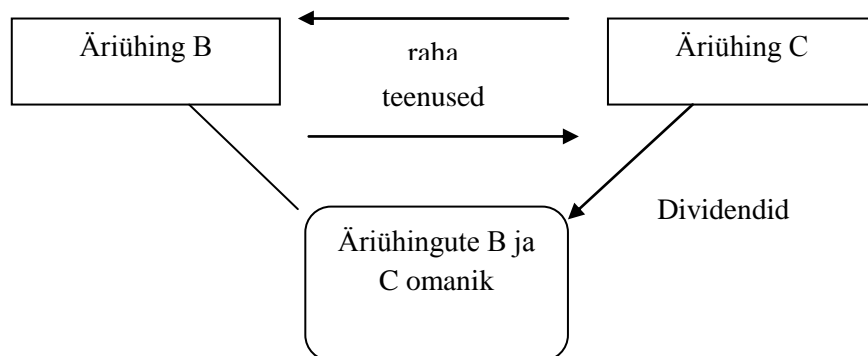
Maksud kokku: 2 050 eurot kuus või 24 600 eurot aastas, mis on 43,4% palgafondist.

NP: BP-TK1-KP-TM=3 516 – 98 – 70 – 673 = 2 675 eurot

Aastas saab juht $2\,675 \cdot 12 = 32\,100$ eurot. Erinevus on $3\,648 - 2\,675 = 973$ eurot kuus ning $43\,776 - 32\,100 = 11\,676$ eurot aastas – eeltoodud summa võidab isik makstes endale lisaks töötasule ka dividende.

Eesti seaduse järgi makstakse dividende välja jaotamata kasumi arvelt. Seega kahjumis olevad ettevõtted ei saa dividende välja maksta. Kuid on olemas võimalus, mis võimaldab ka kahjumis olevatele ettevõtetele oma tulumaksukoormust vähendada.

Kahjumis oleva ettevõtte võimalused kasutada optimeerimisskeemi „palga asendamine dividendidega“. Oletame, et meil on äriühing B, millel majandustulemuste järgi on kahjum 567 000 eurot. Kuid äriühingu juht tahab sellegipoolest võtta äriühingust raha välja sotsiaalmaksu tasumata. Sel juhul asutab ta oma nimele veel ühe äriühingu C, mis hakkab äriühingule B teenuseid osutama. Kuna antud juhul äriühing B on rahvusvaheline kaubandusettevõtte, siis äriühing C võib osutada talle näiteks konsultatsiooniteenuseid finants- või programmeerimisvaldkonnas. See teenus võib korduda kord kuus, kord aastas või kord poolaastas, sõltuvalt sellest, millal ja kui palju raha äriühingu B omanikul vaja on. Teenuse osutamise eest maksab äriühing B äriühingule C tasu. Äriühing C teenib kasumit ning selle omanik saab dividende. Kuna mõlemate äriühingute B ja C omanikuks on üks ja sama isik, seega dividende saab äriühingu C omanik. Järgmisel joonisel on kirjeldatud optimeerimisskeem.

Joonis 13. Dividendide väljamaksmise skeem kahjumis oleva ettevõtte omanikule.
(autori koostatud)

Oletame, et äriühing C osutab äriühingule B konsultatsiooniteenuseid finantsvaldkonnas üks kord kuus, mille eest äriühing C väljastab arve summas 3000 eurot + käibemaks (edaspidi KB)

$3000 + 3000 \times 0,2 = 3600$ eurot on arve summa koos käibemaksuga. 600 eurot saab äriühing B sisendkäibemaksuna riigilt tagasi. Samal ajal äriühing C teenib kasumit ning kuna äriühingul C tegevuskulusid sisuliselt ei ole, saab selle äriühingu juht maksta endale dividende. Välja makstavate dividendide summa sõltub müügitulust ehk sellest kui palju teenuseid osutab see äriühingule B. See on riskantsem skeem kui eeltoodud (mille korral juht maksis endale ka töötasu ning ettevõttes oli palju töötajaid), kuna dividendid on passiivne tulu ning kui äriühingus C töötab ainult üks inimene, siis maksuhalduril võivad tekkida küsimused, kas selline tulu on passiivne või mitte.

Tabel 7. Arvutuste kokkuvõte.

	Dividendide väljamaksmine kord aastas	Palga väljamaksmine kord aastas	Dividendide ja palga igakuine väljamaksmine	Igakuine palga väljamaksmine
Kogukulu ettevõttele (eurodes)	56 700	56 700	56 700	56 700
Maksukulu (eurodes)	11 907	24 941	12 924	24 600
Maksukulu % kogukulust	21%	44%	23%	43%
Kätte saadav summa (kasu)	44793	31759	43776	32100
Kasu % kogukulust	79%	56%	77%	57%

Allikas: autori koostatud.

Tabel on kokkuvõte alapeatükis 2.2 toodud arvutustele. Tabelist on hästi näha kasu erinevate maksude optimeerimisskeemide kasutamisest. Äriühingu kogukulu (palgafond või jaotatud kasum) on iga näite puhul sama, et muuta tulemusi võrreldavateks. Kõige kasulikumaks osutus maksude optimeerimisskeem, milles äriühingu juht maksab endale dividende kord aastas. Selle skeemi puhul moodustab tema saadud tulu 79% kogu fondist ehk 44 793 eurot. Skeem, kui juht maksab endale igakuiselt dividendide ning tagasiodliku töötasu, on 2% võrra kulukam. Tabelist nähtub, et maksude optimeerimine säästab ettevõtte omanikule orienteeruvalt 20 – 22% teenitud kasumist.

Antud alapeatükis tõi autor välja arvutuskäigud erinevate tulu liigi muutumise skeemide kasutamisest saadavate tulemuste kohta. Kui juht kord aastas maksab endale dividendid palga asemel ehk täielikult asendab palga dividendidega, siis saab ta kätte 44 793 eurot, makstes endale sama suurt töötasu netopalga summa on 31 758 eurot, ehk võit on 13 034 eurot. Teise näide puhul jaotatavaks kasumiks on võetud sama summa, seega erinevate skeemide kasud on võrreldavad ka omavahel. Kui juht maksab endale 500 eurot kuus töötasu ning ülejäänud raha maksab endale dividendidena välja (iga kuu võrdses summas), siis saab ta kätte 43 776, kui aga sama jaotatavat kasumit maksab ta endale töötasuna välja, siis kätte saab 32 100 eurot aastas. Ehk võit moodustab 11 676 eurot.

2.3 Tulu liigi muutmisega maksude optimeerimisskeemide riskid

Maksude optimeerimine on seaduslik, aga riskantne protsess. Kuna piir maksude optimeerimise ja maksudest kõrvalehoidumise vahel võib olla väga kitsas, on oluline ka käsitleda ka sellega kaasnevaid riske. Riskiaste sõltub paljudest asjaoludest: eelkõige aga ettevõtte spetsiifikast, kasutatavast optimeerimisskeemist ning selle rakendamisest.

Selleks, et saada ülevaade ettevõtete omanike teadlikkusest maksude optimeerimise riskidest, viis töö autor läbi lühikese anonüümse küsitluse. Küsimustikus oli viis vastusevariantidega küsimust (vt lisa 1). Kuna ettevõtjad ei soovi avaldada konfidentsiaalset informatsiooni, oli küsimustik lühike ja valikvastustega. Küsitluses osalesid 15 väikeettevõtjat.

Tabel 8 Intervjueeritavate vastused küsimusele „Kas te püüate oma maksukoormust vähendada ?“

Vastuse variant	Vastajaid kokku 15
Jah	100%
Ei	0
Ei soovi vastata	0

Allikas: intervjuude tulemused; autori koostatud.

Kõik vastanud ettevõtjad püüavad oma maksukoormust vähendada. See vastus oli ootuspärane, kuna maksukoormuse ning kulutuste vähendamist saab pidada loomulikuks ettevõtja sooviks.

Tabel 9 Intervjueeritavate vastused küsimusele „Mis võtteid kasutate oma maksukoormuse vähendamiseks?“

Vastuse variant	Vastajaid kokku 15
Maksude optimeerimine (seaduse piires)	100%
Maksudest kõrvalehoidumine (ebaseaduslik)	0
Ei soovi vastata	0

Allikas: intervjuude tulemused; autori koostatud.

Kõik vastanud püüavad oma maksukoormust vähendada maksude optimeerimise abil. Vastusevariantide seas oli ühe võimalusena toodud ka maksudest kõrvalehoidumine, kuid mitte keegi vastanutest ei valinud seda.

Tabel 10 Intervjueeritavate vastused küsimusele „Kas Teie kui ettevõtte juht leiate, et maksukoormuse optimeerimine annab Teile konkurentsieelise?“

Vastuse variant	Vastajaid kokku 15
Jah	60%
Ei	20%
Osaliselt	20%

Allikas: intervjuude tulemused; autori koostatud.

Suurem osa küsitletutest oli arvamusel, et maksude optimeerimine annab neile konkurentsieelise. Kuid kolm inimest vastasid eitavalt ning ülejäänud kolme inimeste arvates annab maksude optimeerimine nendele mingil määral konkurentsieelise. Need, kes vastasid eitavalt suurema tõenäosusega ei mõelnud põhjalikult küsimuse peale, sest maksude optimeerimine igal juhul annab konkurentsieelise.

Tabel 11 Intervjueeritavate vastused küsimusele „Kas Teie arvates maksude optimeerimisega kaasneb riske?“

Vastuse variant	Vastajaid kokku 15
Jah (10)	67%
Ei (3)	20%
Ei soovi vastata	0
Osaliselt	13%

Allikas: intervjuude tulemused; autori koostatud.

Kümme ettevõtjat vastasid, et maksude optimeerimisega kaasneb risk. Kolme inimeste arvates riski ei ole ning ülejäänud (kaks) vastasid, et risk ei ole täheldatav.

Tabel 12 Intervjueeritavate vastused küsimusele „Kas te maandate maksude optimeerimise riski? Kui maandate, siis mis viisil?“

Vastuse variant	Vastajaid kokku 10
Kasutan maksukonsultantide teenuseid.	10%
Küsin nõu maksuhaldurilt (eelotsus või selgitustaotlus)	0
Püüan ise hakkama saada	60%
Abi sõpradelt-tuttavatelt	20%
Ei soovi vastata.	10%

Allikas: intervjuude tulemused; autori koostatud.

Küsimusele riskide maandamise kohta vastasid ainult need kümme ettevõtjat, kelle arvates maksude optimeerimisega kaasneb riske. Suurem osa inimesi (6) vastasid, et nad püüavad ise seaduseid tundma õppida, kaks vastanut paluvad abi oma sõprade-tuttavate käest, kes tunnevad maksude optimeerimisvaldkonda hästi, üks inimene kasutab nõustamisfirmade teenuseid ning üks inimene ei soovinud vastata. Kuna ainult üks vastanutest kasutas professionaalset abi, võib sellest järeldada, et ettevõtjad ei pea seda oluliseks või on see neile muul põhjusel kättesaamatu (nt kallis hind vms).

Tulu liigi muutumisega maksude optimeerimisskeemi, täpsemalt aga palga asendamise dividendidega optimeerimisskeemi, põhiliseks riskiks on see, et maksuhaldur kvalifitseerib dividendide väljamakse kui töötasu väljamakse ning kohustab maksukohustuslast makse juurde tasuma. Alljärgnevalt käsitletakse Eesti kohtupraktikas kinnistunud põhimõtteid ja kohtu antud juhiseid töötasu ja dividendide eristamiseks.

Kõige tuntum on Tallinna Ringkonnakohtu 04. märtsi 2009. a kohtulahend asjas nr 3-08-364, milles kohus lahendas OÜ Wasp Project poolt maksuhalduri maksuotsusele esitatud kaebuse. Maksuotsusega kohustati OÜ-d Wasp Project tasuma töötasudelt kinnipeetavat sotsiaalmaksu summas 30 220 krooni, töötuskindlustusmakseid 1 374 krooni ning kohustusliku kogumispensionimakseid 1 835 krooni. Maksuotsusega leiti, et H. Rosina perioodil jaanuar – detsember 2005. a OÜ-st Wasp Project saadud dividendide näol oli tegemist osaliselt töötasuga.

Maksumaksja asus selles vaidluses seisukohale, et kõik juriidilise isiku poolt füüsilisele isikule tehtud väljamaksed ei saa automaatselt olla ümberkvalifitseeritavad töötasuks ning maksustatavad tööjõu maksudega. Dividendide töötasuks ümberkvalifitseerimine peab olema põhjendatud õigusaktidega, maksuhalduri arvamusest selles küsimuses ei piisa. (Põldoja 2009: 3)

Halduskohus jättis maksumaksja kaebuse rahuldamata. Kohtu seisukoht oli selline, et maksuhalduril on õigus hinnata dividendidena tehtud väljamakseid maksudest kõrvalehoidumise eesmärgil tehtud tehingutena ning maksustada neid vastavalt tööjõumaksudega. Halduskohus pidas maksuhalduri seisukohta õigeks, kuna H. Rosin oli selle äriühingu ainuke töötaja ja seega vähemalt osa tema tulust oleks tulnud käsitleda aktiivse tuluna.

Maksumaksja esitas halduskohtu otsusele apellatsioonkaebuse ringkonnakohtusse. Ringkonnakohus nõustus apellandiga selles, et dividende ei saa töötasuks ümber kvalifitseerida ilma kehtiva vastavasisulise õigusnormita. Ringkonnakohtu arvates ei olnud maksuhalduri kasutatud töötasu hindamismetoodika õiglane. Maksuameti otsus OÜ Wasp Projecti vastu tühistati. Selles kohtulahendis on käsitletud käesoleva töö alapeatükis 2.2 toodud skeemi kasutamisel tõusetuda võivat vaidlust.

Alapeatükis 2.2 on toodud arvutused ka skeemile, kui äriühing A osutab teenuseid äriühingule B, millel on üks ja sama omanik ning dividendid võetakse välja teise ettevõtte kaudu. Siinkohal seisneb risk selles, et maksuhalduril tekivad kahtlused, kas need teenused olid vajalikud või olid need hoopis tehtud maksudest kõrvale hoidumise eesmärgiga.

Maksuhalduril ei ole üldjuhul õigust kahelda teenuste kolmandatelt isikutelt ostmise põhjustes, kui äriühingul on ka olemas vastava töö tegemiseks personal. See on tavapärane, kui mingeid spetsiifilisi teenuseid ostetakse sisse väljapoolt, isegi kui tellijal on olemas oma juriidiline või marketingi osakond.

S. Mägi kirjutab, et eeltoodud lähenemine on kohtupraktikas kinnistunud. Tallina Ringkonnakohus on lahendanud seda kaasust maksumaksja kasuks. Kaasuse sisu ka teistes asjades oli selline, nagu on eelpool kirjeldatud. Kohus on sellistes vaidlustes

jäänud seisukohale, et maksuhalduril ei olnud ainuüksi asjaolu tõttu, et füüsiline isik on mõlema äriühingu osanik ja juhatuse liige, põhjust arvata, et tegemist on maksude maksmisest kõrvalehoidumisega. Lisaks sellele selgitas kohus, et asjaolu, et füüsiline isik oli mõlema osaühingu juhatuse liige, ei välista, et ta oli ühe osaühinguga õigussuhtes nii füüsilise isikuna kui ka oma teise äriühingu kaudu. Kohus märkis veel, et midagi õigusvastast ega tavapärast pole kokkulepetes, kus äriühingu töötajad ja juhatuse liikmed osutavad sellele äriühingule teatud teenuseid oma enda äriühingute kaudu. Tegemist on tsiviilõiguslike suhetega, kus üldjuhul rakendub lepinguvabaduse põhimõte ning maksuhalduri poolne sekkumine on põhjendatud üksnes juhul, kui tuvastatakse, et tehingute eesmärgiks oli maksude tasumisest kõrvalehoidumine. Samas ei ole alust igasugust maksude optimeerimist pidada õigusrikkumiseks. (Juhtorgani liikme teenuse tasu... 2012)

Eeltoodud kohtulahendite põhjal võib välja tuua mõned riskid töötasu asendamise dividendidega skeemi puhul. Järgnevad väited annavad maksuhaldurile põhjust kahelda väljamakstavate dividendide majanduslikus sisus:

- 1) Dividendide väljamaksmine juriidilise isiku poolt füüsilisele isikule.
- 2) Tööülesanded on omased töösuhtele.
- 3) Väljamakseid tehakse igakuiselt, mis viidab töötasule.
- 4) Juhatuse liikme tasu eelduse puudumine.
- 5) Juhtimise ja töösuhte funktsioonid on raskesti eristatavad, mis on riskiks nii töötaja kui ka maksumaksja (äriühingu) seisukohalt.
- 6) Aktiivse ja passiivse tulu põhimõtted ei ole seadusega paika pandud, mis on riskiks mõlematele, nii maksumaksjale kui ka maksuametile.
- 7) Äriühingu töötaja, juhataja ja osanik on üks ja sama isik.

Maandades eeltoodud riske võib maksumaksja olla kindlam, et maksuhalduril ei teki tema maksuarvestuse osas küsimusi. Samas mõistab õigust kohus ning vaidluse tekkimisel kontrollitakse, kas maksuhalduri seisukoht dividendide töötasuks ümberkvalifitseerimisel on õige. Eeltoodust järeldub, et asjaomase kohtupraktikaga tutvumine on seaduse tõlgendamisel oluliseks abiks ning võimaldab maandada maksude optimeerimisel tekkivaid riske.

Täiendav võimalus maksuriskide maandamiseks on küsida maksuameti käest üldises korras maksuteavet ehk esitada selgitustaotlus või küsida eelotsust. Mõlema toimingu sisuks on see, et maksumaksja võib veel enne teatud tehingu sooritamist saada maksuhalduri arvamuse selle kohta ning omandada ettekujutuse, mida võib konkreetne tehing kaasa tuua. (Lopman 2012)

Maksuteavet on mõistlik küsida siis, kui vastust on vaja teada kiiremas korras, kuna maksualasele teabenõudele tuleb vastata 30 päeva jooksul. Juhul kui olukord on keeruline, siis võib maksuhaldur võtta vastamiseks täiendavalt 30 päeva, kuid seda juhtub harva. (Lopman 2012)

Eelotsust on mõtet küsida, kui vastuse saamisega ei ole liiga kiire, sest eelotsusele võib maksuamet vastata 60 päeva jooksul ning vajaduse korral võta juurde veel 30 päeva. Eelotsuse vältimatuks tingimuseks on ka see, et eelotsust peab küsima enne tehingu toimumist ja allkirjastamist. Kuna eelotsus on siduv, siis peab maksumaksja võtma tehingu maksustamisel aluseks maksuhalduri seisukoha. Tavalisel maksuteabe küsimisel eeltoodud nõuet ei ole. Järelikult on võimalik seda küsida ka pärast tehingute toimumist. (Lopman 2012)

Vaatamata sellele, et õigusnormid dividendide ümberkvalifitseerimiseks töötasudeks puuduvad, koostas maksuhaldur juhendi, mis aitab eristada töötasu ja dividende.

Juhendi põhilised aspektid:

- 1) Juhendi kohaselt peab maksumaksja hindama, kas juht tegeleb äriühingus aktiivselt või passiivselt. Kui juht/omanik täidab juhtumis- või muid ülesanded, siis peaks ta saama mõistlikku tasu.
- 2) Juht peab maksma endale tasu, mis on tavapäraseks juhatuse liikme tasuks või töötasuks antud valdkonnas vaatlusalusel hetkel.
- 3) Juhendis on toodud konkreetsed punktid (kriteeriumid), mille järgi saab tuvastada, kas tegemist on juhatuse liikme palgaga või dividendidega.
- 4) Juhatuse liikme töötasu suuruse määramine.

Maksu- ja tolliameti poolt koostatud juhendile järgnes „Arvamus“, omapärane vastus IFA-Eesti töögrupi poolt. Töögrupp koosnes advokaadibüroode maksuspetsialistidest

ning audiitorettevõtete maksuvaldkonna spetsialistidest, kokku 15 inimest, kes koostasid „Arvamust“ maksu- ja tolliameti poolt koostatud juhendile vastuseks.

„Arvamuses“ märgitakse, et maksuhalduri poolt koostatud juhendit ei ole võimalik praktikas kasutada, kuna seal on palju vastuolusid seadusega ja muid vaieldavaid küsimusi. IFA-Eesti töögrupp leidis kokkuvõtlikult, et antud probleemi ei ole võimalik lahendada ilma vastavaid seadusemuudatusi sisse viimata.

Eeltoodust järeldub, et edukas maksude optimeerimine eeldab pädevat riskide maandamist. Riskide maandamiseks võib küsida informatsiooni maksuhaldurilt. Maksuhaldurilt nõu küsimine ei ole aga laialt kasutatav, kuna maksukohustuslased kardavad seetõttu maksuhalduri tähelepanu alla sattuda. Teine võimalus on kasutada maksukonsultantide teenuseid või olla iseseisvalt kursis kehtiva õiguse ja praktikaga.

KOKKUVÕTE

Maksude optimeerimise põhjuseid on võimalik jaotada psühholoogilisteks, majanduslikeks ja juriidilisteks. Psühholoogilised põhjused on seotud esmajoones sellega, et seaduste toel on antud teatud isikutele soodsam olukord võrreldes teiste isikutega ning viimastel tekib soov ennast nendega võrdsustada. Majanduslikud põhjused on seotud maksukohustuslase finantsolukorraga. Sageli kasutatakse maksude optimeerimist kui päästerõngast maksukohustuslase finantsseisundi parandamiseks või maksukohustuslase finantsvõimekuse suurendamiseks ehk vahendina lisatulu saamiseks ja kulude vähendamiseks. Maksude optimeerimise õiguslikud põhjused seisnevad nii maksuseaduste keerukuses, mille tõttu on võimalik leida seaduslikke viise väiksema maksukoormuse saavutamiseks, kui ka võimaluses maksuseaduseid erinevalt tõlgendada.

Maksude tasumise ulatuse vähendamiseks on võimalik kasutada seaduslikke ja ebaseaduslikke võtteid. Neid oma olemuselt täiesti erinevaid maksukoormuse vähendamise viise tuleb rangelt eristada. Ebaseaduslikud meetodid on maksudest kõrvalehoidumine ning maksukelmus. Ebaseaduslikud meetodid põhinevad sellel, et maksumaksjad vähendavad oma maksukohustusi teadlikult, kasutades selle jaoks illegaalseid meetodeid.

Maksude optimeerimine ja planeerimine ning minimeerimine on seaduslikud maksukoormuse vähendamise viisid. Need põhinevad maksuseadustes olemasolevate „vaieldavate“ kohtade („augud seadustes“) kasutamisel ja seadusega lubatud piirides tehtavatel tehingutel ja toimingutel.

Kuna piir seadusliku ning ebaseadusliku maksukohustuse vähendamise viiside vahel võib kohati olla väga õhuke, kaasneb maksukulude kokkuhoidmisega

maksukohustuslasele ka risk. Eristatakse nelja tüüpi maksuriske: tehingurisk, tegevusrisk, vastavuse risk ja finantsarvestuse risk. Maksuriskide maandamiseks on erinevad variandid: määratleda sobiv riskistrateegiat, jälgida tehingute sisu ja rakendada kontrollmehhanisme.

Maksude optimeerimisskeeme võib jaotada neljaks suureks rühmaks: (1) tulu tüübi muutmine, (2) tulu saaja muutmine, (3) tulu tekkimise aja valik ja (4) tulu tekkimise koha muutmine.

Tulu tüübi muutmise maksude optimeerimisskeemid põhinevad sellel, et erinevaid tulusid maksustatakse erinevalt. Nii maksustatakse näiteks töötasu, dividende, tulu põhivara müügist erinevalt ning vahel on mõistlik näidata tulu töötasu väljamakse asemel dividendide väljamaksena. Tulu saaja muutumise maksude optimeerimisskeemide põhimõte seisneb selles, et tulu on mõistlikum näidata subjektile, kellele rakenduvad maksusoodustused. Tulu tekkimise aega optimeeritakse nii, et maksukohustuse tekkimiseks valitakse hetk, mil maksumäärad on kõige optimaalsemad, kuna sel juhul on ka maksusumma väiksem. Tulu tekkimise koha valik on tähtis, sest erinevates riikides maksustatakse tulu erinevalt. Seega on mõistlikum näidata tulu tekkimise kohana riiki, kus väiksem maksukoormus.

Eesti õigusruumis on võimalik kasutada kõiki eeltoodud maksude optimeerimisskeemide tüüpe. Tulu tüübi muutumisega optimeerimisskeemidest on Eestis väga levinud töötasu asendamine dividendide väljamaksega. Kuna dividendide väljamaksmise korral tuleb maksta ainult tulumaksu ning võrreldes töötasu väljamaksega on seetõttu võimalik säästa sotsiaalmaksu, kogumispension- ning töötuskindlustus maksed. Lisaks sellele on võimalik reisi välisriiki vormistada töölähetusena ning katta majutuskulud seadusega ettenähtud maksuvaba summaga.

Tulu saaja muutumise optimeerimisskeemidest on Eesti tingimuses võimalik kasutada näiteks võtet, kus tulud näidatakse pigem äriühingu tuludena, mitte füüsilise isiku tuludena. Füüsilise isiku tulu maksustatakse täies mahus, äriühingutel maksustatakse ainult jaotatud kasumit. Ülejäänud tulu on võimalik maksuvabalt reinvesteerida. Teenitud tulu reinvesteeringisega või dividendidena väljamaksmata jätmisel lükatakse edasi ka tulu saamise hetk. Tulu saamise hetke on võimalik edasi lükata kandes raha

põhivara müügist investeerimiskontole, mis on tulumaksuvaba. Tulu tekkimise koht muutumine on asjakohane mitmete riikide korral.

Bakalaureusetöö empiirilises osas viis töö autor läbi intervjuud eesmärgiga selgitada välja maksude optimeerimisskeemide kasutamise ulatus ja enim kasutatavad skeemid Eestis. Intervjueerivate hulgas olid: rahvusvahelise “*BIG 4*” audiitorfirmade maksu- ja nõustamisosakondade töötajad, advokaadibüroode töötajad ning nõustamisettevõtete töötajad. Tuginedes intervjuude tulemustele, on võimalik järeldada, et maksude optimeerimisega tegelevad kõik äriühingud sõltumata nende suurusest. Kõige rohkem on Eesti äriühingute seas kasutusel töötasu väljamaksmise asendamine dividendide väljamaksega. Maksukonsultandid soovivad oma klientidele optimeerimisskeemide kasutamist. Sageli hoiatavad maksukonsultandid kliente ka riskantsemate skeemide puhul vastavate riskide olemasolust ning sel juhul sõltub optimeerimise kasuks otsustamine kliendi valmidusest riske võtta.

Kuna Eesti tingimuste on enimlevinud optimeerimisskeem töötasu asendamine dividendide väljamaksega, on töö autor analüüsinud alapeatükis 2.2 erinevate optimeerimisskeemide kasutamisest tulenevat võimalikku kasu äriühingute jaoks. Tulu tüübi muutmise kasude võrdlemisel võttis töö autor aluseks palgafondi ning jaotatud kasumi summaks 56 700 eurot, et tulemused oleksid omavahel võrreldavad. Kui äriühing maksaks kord aastas oma töötajale töötasu asemel dividende ehk asendaks täielikult töötasu dividendidega, siis saaks see isik kätte 44 793 eurot. Makstes sama summa välja töötasuna, on netotöötasu summa 31 758 eurot, ehk võit dividendide väljamakse korral oleks 13 034 eurot.

Teise näite puhul on jaotatavaks kasumiks võetud sama summa, seega erinevate skeemide kasu on võrreldav. Kui äriühing maksab enda töötajale 500 eurot kuus töötasu ning ülejäänud osas teostab väljamakse dividendidena (iga kuu võrdses summas), siis on netosummaks 43 776 eurot, kui ta aga maksab sama jaotatava kasumi töötasuna välja, siis on võimalik kätte saada 32 100 eurot. Ehk antud näite puhul tähendab see maksudelt 11 676 euro suurust kokkuhoidu.

Analüüsi ja arvutuste põhjal on võimalik järeldada, et Eesti kontekstis on kirjeldatud optimeerimisskeemist, töötasu asendamisest dividendidega, kasutamisest saadav kasu

on väga kõrge, mis annab ettevõtjatele motivatsiooni selle skeemi erinevaid variatsioone kasutada. Mida suurem on jaotatud kasumi summa, seda suurem on kasu, mille saamiseks on äriühingute juhid valmis kandma ka maksude optimeerimisskeemide kasutamisega kaasnevat riski.

Maksude optimeerimisega kaasnevat riski käsitleb töö autor alapeatükis 1.3. Autor viis läbi küsitluse ettevõtjate seas. Intervjuude tulemuste põhjal on võimalik järeldada, et ettevõtjad on teadlikud maksude optimeerimisega kaasnevatest riskidest. Selle maandamiseks kasutavad nad oma teadmisi ja kogemusi või maksukonsultantide abi.

Eestis on olemas ainult üks jõustunud Riigikohtu lahend, mis otseselt puudutab töötasu asendamist dividendide väljamaksega. Selle põhjal on töö autor esile toonud riskid, mille maandamine vähendab tõenäosust, et maksuhalduril tekivad kahtlused väljamakstavate dividendide majanduslikus sisus. Kui aga maksuhalduril on need kahtlused, siis võib ta teha maksuotsuse ja määrata, et dividendide osalt, mis maksuhalduri arvates peaks olema kajastatud palgana, tuleb tasuda ka teisi tööjõumakse.

Selle piiri määratlemiseks koostas Maksu- ja Tolliamet 2009. aastal juhendi töötasu ja dividendi väljamaksete eristamiseks. Paraku see juhend ei ole leidnud toetust ega kasutust, kuna juhendis on palju vastuolusid seadusega ja muid vaieldavaid küsimusi.

Maksude optimeerimisel tuleb siiski silmas pidada seda, et maksude optimeerimine vähendab maksutulu ning ahendab riigi võimalusi inimestele teenuseid osutada. Optimaalseks lahenduseks võib olla see, kui inimesed on maksude tasumise eesmärkidest teadlikud ja mõistavad, milleks nad üldse makse maksavad ja mille peale seda raha kulutatakse. Seadused peavad olema selged, et vähendada ettevõtjate riske ja lihtsustada maksude kogumist. Maksusüsteem võiks olla läbipaistvam, mis omakorda parandaks isikute maksukäitumist.

VIIDATUD ALLIKAD

1. Dividendide ja töötasu eristamise juhend. Maksu- ja tolliamet, 2009, 9 lk.
[http://www.maksumaksjad.ee/PDFdocs/MTA_juhend_170709.pdf].
2. **Eide, E, Rubin, P., Shepherd, J.** Economics of crime. Hanover: Publishers Inc, 2006, 89 p.
3. **Erdos, E.** Tax optimization, tax avoidance or tax evasion? Contribution to the offshore companies' legal background
[http://www.upm.ro/facultati_departamente/ea/RePEc/curentul_juridic/rcj10/recjurid103_4F.pdf]. 23.11.2012.
4. Ettevõtete jaotamata kasumi mittemaksustamise mõju investeeringutele ja majandusarengule. Tartu Ülikool, Praxis, Advokaadibüroo Glimstedt.
[http://www.ec.ut.ee/sites/default/files/ec_files/Tulumaks_l6ppraport.pdf]. 23.12.2012.
5. **Holmes, K.** The concept of income, a multi-disciplinar analysis. Wellington: 2001, 614 p. (eesti keelde tõlgitud 2006 sissekaitseakadeemia.)
6. **Huberg, Martin.** Dividendide ümberkvalifitseerimine palgatuluks – Maksumaksja, 2009, nr. 6/7, lk. 51-53.
7. Income Tax Summory Ireland 2012.
[<http://www.taxworld.ie/taxes/it/current/summary>]. 23.12.2012.
8. **Ivan, N****.** (K**** OÜ Tax specialist). Autori intervjuu. Üleskirjutus. Tallinn, 20. september 2012.
9. **Jüri, Z****.** (K**** OÜ Tax director). Autori intervjuu. Üleskirjutus. Tallinn, 20. september 2012.

10. **Kaido, L****.** (Advokaadibüroo S***** partner). Autori intervjuu. Üleskirjutus. Tallinn, 10. september 2012.
11. **Kallasmaa, S., Kägi, K., Valge, R., Vetevoog, K.** Maksuviidad 2009. Tallinn: Äripäeva kirjastus, 2009, 160lk.
12. **Kask, G.** Maksudest kõrvalehoidumise piiritlemis- ja hindamiskriteeriumid Eesti ja Euroopa maksuõiguse näitel. TÜ õigusteaduskond, 2010, 99 lk. (magistripjekt)[http://dspace.utlib.ee/dspace/bitstream/handle/10062/15058/kask_gerly.pdf;jsessionid=49F558D3E1A446075E7F4AD69411FB00?sequence=1]
13. Kogumispensionide seadus. Vastu võetud Riigikogus 14.aprillil 2004. a. Riigi Teataja I osa, 2004, nr. 37, art. 252.
14. **Lehis, L.** Maksuõigus. Tallinn: Juura, 2012. 384 lk.
15. **Liigand, J.** Ettevõtte riskid - äratundmine ja maandamine. Tallinn: Äripäeva Kirjastus, 2005, 199 lk.
16. **Lind, K.** Tulu mõiste. – Juridica 2003, V, 338-348.
17. **Lopman, V.** Maksud: Riik kui maksunõustaja. [<http://www.rln.ee/maksu-uudised/maksud.html>]. 27.11.2012.
18. Maksu- ja Tolliameti poolt koostatud dividendide ja töötasu eristamise juhendi projektile arvamuse andmine . IFA- Eesti töögrupp, 2009, 7 lk.
19. **Mägi, S.** Juhtorgani liikme teenuse tasu pole alati maksustatav. [<http://www.raamatupidaja.ee/default.aspx?publicationid=2AF4411C-19AF-4CBE-BD1A-C45F78DAA0EA>]. 26.11.2012.
20. **Priit, R****.** (Advokaadibüroo S***** Senior Associate, Tax & Customs). Autori intervjuu. Üleskirjutus. Tallinn, 15. september 2012.
21. **Põldoja, V., Pikmets, H.** Omanikutulu (dividendi) maksustamine palgatuluna kohtupraktika valguses.[http://uudiskiri.varul.ee/files/Omanikutulu_maksustamine_palgatuluna_kohtupraktika_valguse%E2%80%A6.pdf], 2009, 4 lk.
22. Rahandusministri määrus 56 RTL 2006, 81, 1506 siirdehindade turuväärtuse arvutamine.

23. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus 04. märtsist 2009. a nr 3-08-364. [<http://video.ap3.ee/Wasp.pdf>], 20.11.2012.
24. **Roland, P****.** (Advokaadibüroo L***** Vandeadvokaadi abi) Autori intervjuu. Üleskirjutus. Tallinn, 17. september 2012.
25. **Roosioja, E.** Ettevõtte tulumaksu mõju otsestele välisinvesteeringutele Eesti näitel. Tartu Ülikooli magistritöö, 2006, 96 lk.
26. **Scholes, M. S.; Wolfson, M. A., Erickson, M., Maydew, E. L.; Shevlin, T.** Taxes and business strategy. 2004, 556 p.
27. **Slemrod, J., Yitzhaki, S.** Tax avoidance, evasion and administration. Working Paper 7473. Cambridge: 2000. [<http://www.nber.org/papers/w7473> 23.03.2010]. 25.11.2012.
28. Sotsiaalmaksuseadus. Vastu võetud Riigikogus 13. detsembril 2000. a. Riigi Teataja I osa, 2000, nr. 102, art. 675.
29. **Stiglitz, J. E.** The general theory of tax avoidance. Cambridge: 1986, 36 p.
30. **Tax risk & strategy.** Price Waterhouse and Coopers. [<http://www.pwc.co.uk/tax/risk-and-strategy.jhtml>. 20.11.2012.]
31. **Tirmaste, K.** Siirdehindade regulatsiooni positiivsed ja negatiivsed küljed ettevõtjate jaoks. Sisekaitseakadeemia lõputöö, 2007, 45 lk.
32. Tulumaksuseadus. Vastu võetud Riigikogus 15. detsembril 1999. a. Riigi Teataja I osa, 1999, nr. 101, art. 903.
33. Töötuskindlustuse seadus. Vastu võetud Riigikogus 13. juunil 2001. a. Riigi Teataja I osa, 2001, nr. 59, art. 359.
34. **Villi, T****.** (AS P***** tax leader). Autori intervjuu. Üleskirjutus. Tallinn, 07. september 2012.
35. Äriseadustik. Vastu võetud Riigikogus 15. veebruaril 1995. a. Riigi Teataja I osa, 1995, nr. 26, art. 355.
36. **Барулин, С., Ермакова, Е., Степаненко, В.** Налоговый менеджмент. Москва: Омега-л, 2007, 272с.

37. **Вылкова, Е., Романовский, М.** Налоговое планирование. Санкт-Петербург: Питер, 2004, 634с.

LISAD

Lisa 2. Küsimustik

1) Kas te püüate oma maksukoormust vähendada ?

- a) Jah (15)
- b) Ei
- c) Ei soovi vastata

2) Mis võtted Te kasutate oma maksukoormuse vähendamiseks?

- a) Maksude optimeerimine (seaduse piiris) (15)
- b) Maksudest kõrvalehoidumine (ebaseaduslik)
- c) Ei soovi vastata

3) Kas Teie kui ettevõtte juht leiate, et maksukoormuse optimeerimine annab Teile konkurentsieelise?

- a) Jah (9)
- b) Ei (3)
- c) Oma vastus (mingil määral 3)

Suuremad korporatsioonid veelgi rohkem kasutavad.

4) Kas Teie arvates maksude optimeerimisega kaasneb risk?

- a) Jah (10)
- b) Ei (3)
- c) Ei soovi vastata
- d) Oma vastus (mitte suur 2)

5) Kas te maandate maksude optimeerimise riski, kui maandate, siis mis viisil?

- a) Kasutan nõustamisfirmade teenuseid. (1)
- b) Küsin nõu maksu- ja tolli ameti käest. (eelotsus või selgitustaotlus)
- c) Ise otsin seadustes nõrkasid kohti. (6)
- d) Oma vastus. (palun abi oma sõprade käest, kes tunnevad seda valdkonda hästi 2)
- e) Ei soovi vastata. (1)

Allikas: autori koostatud.

Lisa 2. Kasumis oleva ettevõtte bilanss

Raha ja pangakontod	180000
Nõuded ja ettemaksed	536000
Varud	11 862000
Käibevara kokku	12 577000
Nõuded ja ettemaksed	56000
Materiaalne põhivara	1 765000
Immateriaalne põhivara	2 480000
Põhivara kokku	4 301000
VARAD KOKKU	16 878000
Lühiajalised kohustused	
Laenukohustused	53000
Võlad ja ettemaksed	8 815000
Lühiajalised kohustused kokku	8 868000
Pikaajalised kohustused	
Laenukohustused	4 864000
Pikaajalised kohustused kokku	4 864000
Kohustused kokku	13 732000
Omakapital	
Aktiivkapital nimiväärtuses	51000
Ülekurss	102000
Kohustuslik reservkapital	5000
Eelmiste perioodide jaotamata kasum	2 421000
Aruandeaasta kasum (kahjum)	567000
Omakapital	3 146000
PASSIVA	16 878000

SUMMARY

INCOME RELATED TAX AVOIDANCE SCHEMES AND THEIR RELATED RISKS IN ESTONIA– ON THE BASIS OF REPLACING SALARY WITH DIVIDENDS

Jelena Šišina

It says that there are two inevitable things in the world: death and taxes. However nowadays it is arguable, it seems that only death is inevitable, whereas taxpaying can be avoided.

The purpose of each enterprise is to get maximum profit, however taxes significantly reduce potential income of a company. Therefore enterprises are trying to decrease their obligations of paying taxes. It is possible to minimize tax obligations with legal and illegal methods. There are legal methods, such as tax optimization and tax planning. Thus tax fraud and tax evasion are considered to be illegal methods. In this bachelor thesis, term “tax optimization” is used for legal reduction of taxes and terms “tax fraud” and “tax evasion” are used as synonyms for illegal methods of tax reduction.

In modern information society the awareness of tax optimization is higher than before. Services regarding to tax optimization are provided by tax consultants and lawyers. The given information about legal services rises a reasonable question of why legislators do not restrict or exclude tax optimization. Tax systems are various in different countries, therefore procedures of tax reduction differentiate as well. However there is no country, where tax administration would strive or would be able to prevent all the legal schemes of reducing tax obligations. Tax systems are very complicated, thereby it is possible to

find loopholes in the tax laws, which can be interpreted in various ways and lead to legal minimization of tax liabilities.

Weak parts of law system are called “legal loopholes”, such places can be used by entrepreneurs and citizens. In addition, legislators deliberately leave places in law for tax optimization. Principal motives behind this, is that control and administration cost is too high and it is more reasonable to leave it without any regulations.

Tax optimization generally involves a risk, that questions about tax accounting can lead the tax authorities to make a mandatory audit. If there will be found any lack of data in tax accounting of an enterprises that will require a company to pay taxes with accrued interest.

Tax optimization is particularly relevant in Estonia today, because the tax laws are primitive and judicial practice according to tax optimization is just evolving. Additional peculiarity of Estonian legal system is that income tax of corporations is not levied from total profit, but only from dividends. If the state does not collect income tax, then it needs to obtain money from other sources of income and to keep other taxes, such as social security tax, etc. on the higher level.

The author of this work focuses on questions related to income tax. In this bachelor thesis are considered legal ways of minimizing tax liabilities. The purpose of bachelor thesis is to clarify the most common tax optimization schemes in the world and in Estonian legal system with the use of special literature. To identify mostly used tax optimization schemes in Estonia and to compare the profit, which is possible to get by using different tax optimization strategies connected with dividends, several interviews were made. To achieve the purpose, the following researches were set:

- to identify the main causes of tax optimization;
- to explain the difference between legal and illegal methods of reducing the tax liability;
- to bring out the world's most popular tax optimization schemes;
- to describe optimization schemes which can be applied to Estonia;
- to identify the tax optimization schemes, which are mostly used in Estonia. Based on several interviews;

- to compare potential benefits from various tax optimization schemes related to dividends;
- to highlight risks of tax optimization schemes related to replacement of salaries with dividends. Based on judicial decisions;

Bachelor thesis is based on economic and legal literature, monographs, and electronic journals. Additionally, during the work were carried out two types of interviews: a) an interview related to taxes optimization schemes, and b) an interview related to risks associated with tax optimization.

The first section of thesis examines the various tax optimization opportunities in foreign countries and in Estonia, additionally were brought out tax optimization reasons and associated risks.

The second part analyzes conducted interviews and leads to mostly common tax optimization schemes in Estonia. Based on the results of calculations, it appears that revenue from the schemes covers all the potential risks. It also analyzes the judicial decisions concerning optimization scheme "salary replacement with dividends."

The reasons for tax optimization can be divided into following categories: psychological, economic and legal. Psychological causes are related to the fact, that some people are in a more favorable situation than others and they wish to improve their situation according to favorable ones. Economic reasons are related to the company's financial conditions. Often tax optimization schemes are used to improve the enterprise's financial situation, as well as a tool for extra income. Legal causes of tax avoidance are substantially based on complexity of tax legislation, which makes it possible to find the loopholes in the law.

Tax obligations can be reduced with legal and illegal methods. Thus various terms related to tax burden should be delimited. Illegal methods are tax evasion and tax fraud. Illegal methods are based on conscious reducing of tax liabilities by taxpayers with the use of forbidden tools. Tax optimization, minimization and planning are legal schemes for reducing tax liabilities. Legal methods are based on existing "inaccurate" parts in law system.

While delimitation between legal and illegal methods of reducing tax liabilities is narrow, thus earnings related to tax expenses of a company are quite risky. There are four different types of tax risks: transaction risk, operational risk, compliance risk and the risk of financial accounting. Following solutions can be applied for reducing tax risks: to clarify appropriate risk strategy, to monitor the substance of transactions and to implement control mechanisms.

Tax optimization schemes can be divided into four major groups: change of income type, change of income beneficial, selection of time when income accrues and change of a place where income obtains. Changes of income variety regarding to tax optimization based on the fact that different types of income are taxed differently. Therefore salaries, dividends and income from selling assets are taxed with various rates and this is reasonable to show income as dividends not as salaries. Main tax optimization motives for changing the beneficiary are following, it is more rational to show the income as it belongs to subject, who applied for tax incentives. The time when income accrues must be chosen regarding to the tax rates, if tax rates are low then amount of tax obligations is smaller. The place where income accrues is important as well, thus in different countries are various income taxes. Therefore it is legitimate to show income in country where incomes are taxed more favorably.

In Estonian legal system can be used all the mentioned above methods of tax optimization. Tax optimization method where salaries are replaced with dividends is highly developed in Estonia. Taxes from dividends include only income tax, while taxes from salaries contain social, pension and unemployment insurance taxes. In addition, it is possible to travel to foreign countries and cover accommodation costs for a mission with statutory tax-free amount.

Changing of a beneficiary for tax optimization can be used in Estonia according to its regulations. For example it is possible to use optimization scheme, where income is shown as on operating income of enterprise rather than personal income. Private person's income taxes are paid in full amount, whereas enterprise pays taxes only from dividends. The remained income can be tax-free reinvested. In this case the moment of profit achievement is postponed. To generate revenue, money can be transferred from

selling assets to an investment account, which is tax-free. Changes of a place where income accrues are relevant to a number of countries.

In second part of this bachelor thesis author carried out several interviews with purpose to clarify tax optimization range and mostly used schemes in Estonia. Interviews included tax consultants from international “Big four” audit firms, consultants from law firms and employees from consulting companies. Based on the results of interviews, it is possible to conclude that all the companies are involved in tax optimization regardless of its size. At most of Estonian enterprises is used scheme of replacement salaries with dividends. Consulting companies recommend to their clients to use schemes of tax optimization. Consulting firms often inform their clients about risks related to tax optimization schemes and in this case the use of the schemes depends on the client's readiness to take risks.

On the basis of Estonian tax regulations this is topical to replace salaries with dividends, thus in the section 2.2 author analyzed the various potential benefits for the company from dividend-related schemes.

To compare schemes author of the thesis took payroll amount and dividends equaled to 56 700 euro, so the initial amounts of money are the same.

If director of a firm pays to himself dividends once a year instead of salaries, then he gets 44 793 euro. To get the same amount of money by paying salaries requires the net amount of 31 758 euro, therefore the benefit is 13 035 euro. In following example the profit of dividends is given as the same amount, so the benefits of the various schemes are compared with each other. If director pays to himself 500 euro per month and the rest of the money pays to himself as dividends (equal amount every month) then he receives 43,776 euro. In case if he pays to himself the rest of distributable profit as salaries, then he receives only 32 100 euro by the end of a year. Therefore the difference equals to 11 676 euro.

Based on analysis and calculations it can be concluded that within Estonian legal space, the described tax optimization schemes of wage replacement with dividends bring high benefits. This observation gives motivation to entrepreneurs to use these schemes in

different variations. The greater amount of distributed profits, the larger is benefit for company. To achieve these benefits management of a company take risks related to tax optimization

Risks related to tax optimization are described by author in section 1.3. Author conducted several surveys among entrepreneurs. Based on interviews it is possible to make the conclusion, that entrepreneurs are aware of the risks related to tax optimization. For risk management they use their experience and knowledge. In Estonia there is only one Supreme Court solution, which directly relates to the replacement of earnings with dividends. Based on this solution author brings out risks, which awareness reduces probability of that tax inspectors will have doubts related to payment of dividends with economic content. However, if tax authorities have doubts, then they determine the replacement of a part of dividends with social tax, which must be reflected in the salary. To define this threshold in the year 2009 The Tax and Customs Board composed the directive to distinguish salaries and dividends. However, this directive did not find any support and it was impossible to use on practice, because the directive had a lot of inconsistencies with the law and other controversial issues. After all, it can be concluded that the tax optimization reduces tax obligations but also reduces the state's revenue.

The optimum solution for discussed subject might be the increase of understanding and awareness of citizens and entrepreneurs about main reasons for tax obligations. Legal system must be clear, so there would be no dispute moments. The transparency of a tax system will lead to better awareness of taxes and increase citizen's tax morale.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Jelena Šišina
(sünnikuupäev: 07.08.1990)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose
**TULU MAKSUSTAMISEGA SEOTUD OPTIMEERIMISSKEEMID NING
NENDEGA KAASNEVAD RISKID EESTIS TÖÖTASU DIVIDENDIDEGA
ASENDAMISE NÄITEL**

mille juhendaja on Velda Buldas,

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 15.01.2013